

บทที่ 2

วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยการพัฒนารูปแบบการสอนที่ส่งเสริมการสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงครั้งนี้ เป็นการดำเนินงานวิจัยเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์สำคัญในการพัฒนารูปแบบการสอนที่ส่งเสริมการสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อันจะนำไปสู่การพัฒนาครูผู้สอนเพื่อให้สามารถจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คณะผู้วิจัยจึงได้ทำการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการสอน
2. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
3. กระบวนการวิจัยด้วยเทคนิคเดลฟาย
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
5. กรอบแนวคิดในการวิจัย

1. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการสอน

การวิจัยครั้งนี้ ได้ดำเนินการวิจัยโดยใช้เทคนิคเดลฟาย เป็นกระบวนการสำคัญเพื่อให้ได้ข้อสรุปที่เป็นฉันทามติ (Consensus) ของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับรูปแบบการสอนที่ส่งเสริมการสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งจากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการสอน นำเสนอรายละเอียดดังนี้

1.1 ความหมายของรูปแบบการสอน

มีนักการศึกษา และนักวิชาการ ได้ให้ความหมายของรูปแบบการสอน ไว้ดังนี้

Joyce and Weil (2000) ได้กล่าวไว้ว่า รูปแบบการสอน หมายถึง รายละเอียดของการจัดสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้ที่มุ่งให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์และเกิดการเรียนรู้ รายละเอียดดังกล่าวจะช่วยในการวางแผนหลักสูตร หน่วยการเรียนรู้ การเรียนการสอน และแผนการสอน อีกทั้งยังช่วยในการออกแบบอุปกรณ์การเรียนการสอนที่รวมไปถึงหนังสือเรียน แบบฝึกหัด โปรแกรมประเภทสื่อประสม โปรแกรมการเรียนรู้แบบคอมพิวเตอร์ช่วยสอน รูปแบบการสอนประกอบด้วย 1) ลำดับขั้นตอนการสอน (Syntax) 2) ระบบสังคม (Social System) 3) หลักการตอบสนอง (Principle of Reaction) 4) สิ่งสนับสนุน (Support System)

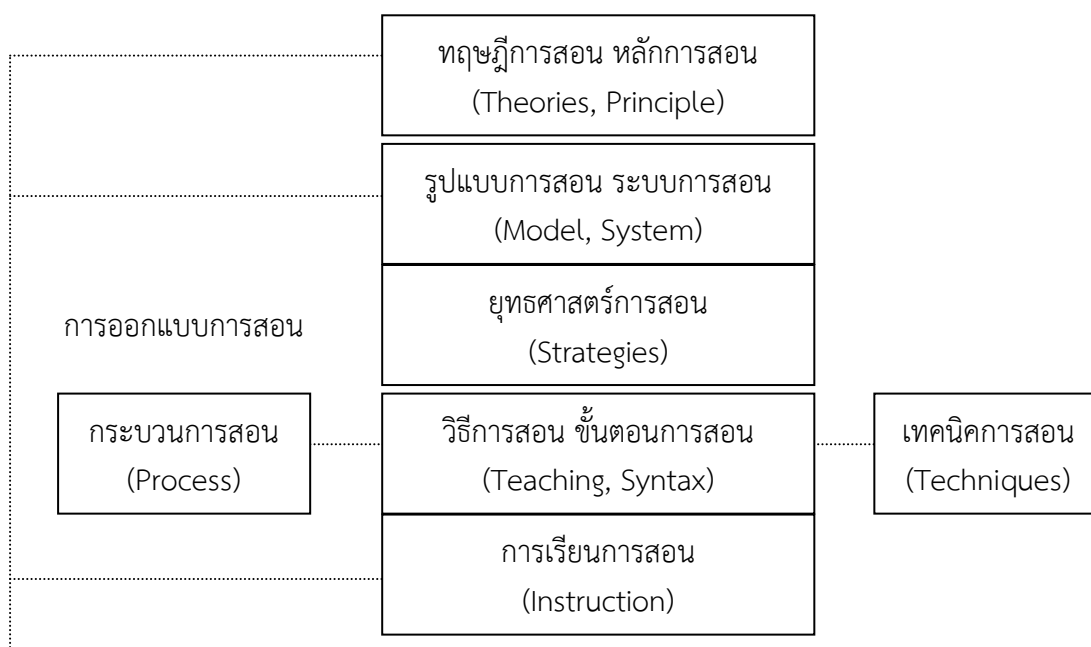
Saylor and others (1981) กล่าวว่า รูปแบบการสอน (Teaching Model) หมายถึง แบบ หรือ แผนของการสอนที่มีการจัดกระทำพฤติกรรมขึ้นจำนวนหนึ่ง ซึ่งมีความแตกต่างกัน เพื่อจุดมุ่งหมายหรือจุดเน้นเฉพาะเจาะจงอย่างใดอย่างหนึ่ง

ทิสนา แคมมณี (2550) ให้คำนิยามเกี่ยวกับรูปแบบการเรียนการสอนไว้ว่า รูปแบบการเรียนการสอน คือ สภาพลักษณะของการเรียนการสอนที่ครอบคลุมองค์ประกอบสำคัญที่ได้มีการจัดระบบ ระเบียบตามหลักปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิด หรือความเชื่อต่างๆ โดยประกอบด้วยกระบวนการหรือขั้นตอนสำคัญในการเรียนการสอน รวมทั้ง วิธีสอนและเทคนิคการสอนต่างๆ ที่

สามารถช่วยให้สภาพการเรียนรู้เป็นไปตามทฤษฎี หลักการ หรือแนวคิดที่ยึดถือ ซึ่งรูปแบบนั้นจะต้องได้รับการพิสูจน์ ทดสอบ หรือยอมรับว่ามีประสิทธิภาพ สามารถใช้เป็นแบบแผนในการเรียนการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์เฉพาะของรูปแบบนั้นๆ

จากแนวคิดของรูปแบบการสอนที่กล่าวมา อาจสรุปได้ว่า รูปแบบการสอน หมายถึง แบบแผนทางความคิดเกี่ยวกับการสอนและการเรียนรู้ ที่เกิดจากการจัดกระทำขึ้นอย่างเป็นระบบตามหลักปรัชญา ทฤษฎี ความเชื่อที่ได้รับการยอมรับอย่างชัดเจน เช่น ทฤษฎีการเรียนรู้ จิตวิทยา ยุทธศาสตร์การสอน วิธีการสอน และเทคนิคการสอน ลำดับขั้นตอนการสอน การเตรียมการ รวมถึงการประเมินผล เพื่อช่วยให้สภาพการเรียนรู้เป็นไปตามหลักการและจุดประสงค์ที่กำหนด

ทั้งนี้ Joyce and Weil (2000) ได้สรุปความสัมพันธ์ของมโนทัศน์ในการพัฒนารูปแบบการสอน แสดงดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ความสัมพันธ์ของมโนทัศน์ในการพัฒนารูปแบบการสอน

1.2 ลักษณะของรูปแบบการสอน

จากการศึกษาพบว่า รูปแบบการสอน ควรมีลักษณะสำคัญ ดังนี้

1) มีแนวคิดหรือหลักการพื้นฐาน

รูปแบบการสอนจะต้องมีแนวคิดหรือหลักการพื้นฐานซึ่งอาจมาจากแนวคิดทางการศึกษา เช่น ให้ผู้เรียนเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง มีกระบวนการเรียนรู้แบบสืบสอบ ทฤษฎีจิตวิทยาการเรียนรู้ เช่น มีพัฒนาการทางด้านสติปัญญา อารมณ์ และสังคมควบคู่กันไป ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้ หรือแนวคิดเกี่ยวกับศาสตร์ต่างๆ เป็นต้น รูปแบบการสอนหนึ่งๆ อาจจะมีแนวคิดหรือหลักการพื้นฐานเพียงอย่างเดียวดังเช่น รูปแบบการสอนส่วนใหญ่ของ Joyce and Well หรือมีแนวคิดมากกว่าหนึ่งได้ดังที่ Stern (1984) เสนอไว้ว่า แนวคิดของรูปแบบการสอนควรเป็นสหวิทยาการ (Multidisciplinary) แนวคิดหรือหลักการพื้นฐานนี้จะเป็นหลักหรือแนวทางในการเลือกกำหนดและจัดระเบียบความสัมพันธ์ขององค์ประกอบให้สอดคล้อง ต่อเนื่อง และสัมพันธ์กัน

2) มีองค์ประกอบและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบ

ลักษณะนี้จัดเป็นสิ่งสำคัญยิ่งที่ผู้ออกแบบหรือผู้พัฒนารูปแบบการสอนจะต้องตระหนักถึงในการกำหนดองค์ประกอบและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบให้เป็นไปอย่างมีเหตุมีผล และสอดคล้องกับแนวคิดพื้นฐานของรูปแบบ ซึ่งการกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบการสอนจะขึ้นอยู่กับความรู้ ประสบการณ์ และความละเอียดรอบคอบของผู้พัฒนาที่จะต้องคิด วิเคราะห์ จนสามารถมองเห็นความสำคัญและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบได้อย่างแจ่มชัด สมเหตุ สมผล และมีประสิทธิภาพ โดยจะต้องคำนึงถึงองค์ประกอบของการสอนโดยทั่วไป องค์ประกอบของการสอนเฉพาะสาขา และจะต้องพิจารณากำหนดองค์ประกอบให้เหมาะสม คือ มีความสัมพันธ์และส่งผลโดยตรงต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน นอกจากนี้ รูปแบบการสอนควรมีลักษณะของการให้ความสำคัญขององค์ประกอบทั้งหมดร่วมกัน (Multi factor view) กล่าวคือ ในรูปแบบการสอน องค์ประกอบแต่ละองค์ประกอบจะมีความสำคัญทัดเทียมกัน องค์ประกอบทั้งหมดจะต้องมีบทบาทร่วมกันจึงจะทำให้รูปแบบการสอนนั้นๆ มีประสิทธิภาพตามต้องการได้ ซึ่งตัวอย่างของการกำหนดองค์ประกอบและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบ ดังที่ ทิศนา ขัมมณี (2550) ได้ยกตัวอย่างไว้คือ รูปแบบการสอนกระบวนการกลุ่มมาจากแนวคิดการให้ผู้เรียนเรียนรู้จากประสบการณ์ด้วยตนเอง ดังนั้นจึงกำหนดองค์ประกอบ กระบวนการให้มีการทำกิจกรรมของผู้เรียนเพื่อให้ได้เรียนรู้ด้วยตนเอง และองค์ประกอบวิธีสอนจะกำหนดให้ใช้การสอนแบบอุปนัย (Inductive) ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ สรุปหลักการจากตัวอย่างหรือกิจกรรมที่ได้ทำด้วยตนเอง เพื่อให้สอดคล้องเป็นไปตามแนวคิดหลักของรูปแบบการสอน

3) มีการพัฒนาหรือออกแบบอย่างเป็นระบบ

รูปแบบการสอนเป็นผลของการพัฒนาหรือออกแบบจัดองค์ประกอบอย่างมีขั้นตอน และเป็นระบบ เริ่มตั้งแต่การศึกษา วิเคราะห์ข้อมูล และองค์ประกอบการสอนที่เกี่ยวข้อง กำหนดองค์ประกอบที่สำคัญและจำเป็น จัดความสัมพันธ์ขององค์ประกอบให้สอดคล้องสัมพันธ์กัน นำแผนการจัดองค์ประกอบไปทดลองใช้สอนในห้องเรียนจริงเพื่อตรวจสอบความเป็นไปได้ในการปฏิบัติและยืนยันผลที่เกิดขึ้นว่า สามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในสิ่งที่ต้องการได้จริง จึงจะยอมรับได้ว่าการจัดองค์ประกอบนี้เป็นรูปแบบการสอนที่มีประสิทธิภาพ

4) มีผลต่อการพัฒนาของผู้เรียนในด้านต่างๆ

รูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้นจะส่งผลต่อพัฒนาการในด้านต่างๆ ของผู้เรียน ดังที่ Joyce and Well (1992) กล่าวไว้ว่ารูปแบบการสอนแต่ละแบบจะส่งผลต่อผู้เรียนต่างกันออกไปตามแนวคิดและหลักการของรูปแบบการสอนนั้น เช่น รูปแบบการสอนการฝึกการสืบสอบ (Inquiry training) มีเป้าหมายเพื่อที่จะพัฒนาระบวนการคิดค้นด้วยตนเอง โดยใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ในการสืบเสาะหาความรู้หรือเป็นการมุ่งที่จะส่งผลให้ผู้เรียนมีกระบวนการสืบสอบ

ทั้งนี้ ในการพัฒนารูปแบบการสอนแบบใดก็ตาม จะต้องอยู่บนพื้นฐานของคุณลักษณะรูปแบบการสอนคือ มีทั้งแนวคิดหรือหลักการพื้นฐานที่จะช่วยสนับสนุนความเป็นไปได้ของงาน และแสดงให้เห็นถึงความน่าเชื่อถือของสิ่งที่ต้องการจะศึกษา นอกจากนี้รูปแบบการสอนจะต้องมีองค์ประกอบและความสัมพันธ์ที่มีการพัฒนาหรือออกแบบอย่างเป็นระบบ ซึ่งจะส่งผลต่อพัฒนาการของผู้เรียนในด้านต่างๆ สำหรับงานวิจัยเรื่องนี้ ได้อาศัยกระบวนการวิจัยโดยใช้เทคนิคเดลฟาย (Delphi Technique) ในการหาฉันทมติ (Consensus) ของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญในสาขาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผู้เรียนและการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ในโรงเรียนหรือในรายวิชาที่รับผิดชอบ เพื่อให้ได้กรอบของการพัฒนารูปแบบการสอนที่ส่งเสริมการสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

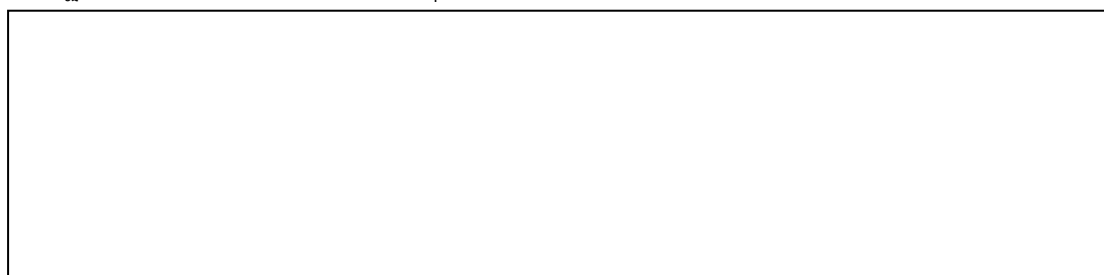
2. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

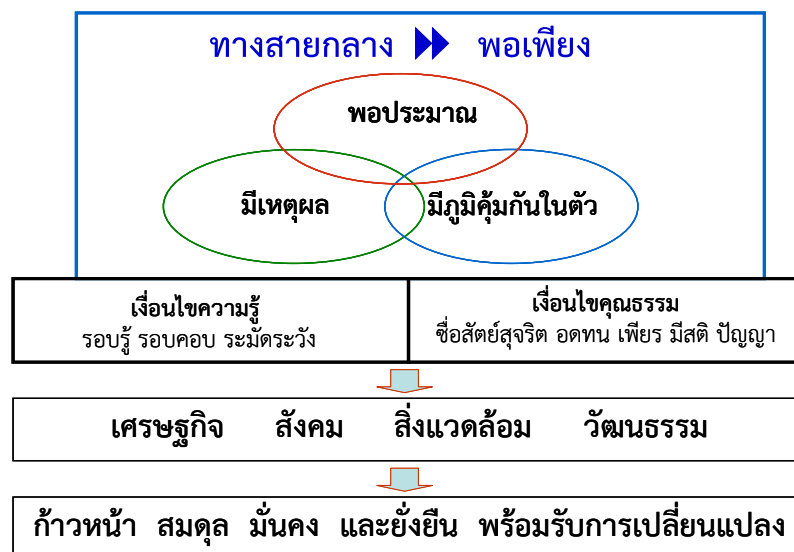
เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่ชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และการปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและการบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทาง สายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ และความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ให้สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน ดังนั้น ความพอเพียงจึงหมายถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตนเองที่ดีพอสมควร ต่อให้มีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้ จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่ง ในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และในขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึก มีคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุล และพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทางด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี (ปริญญช พิบูลสงคราม, 2549)

2.1 เงื่อนไขเพื่อให้เกิดความพอเพียง

2.1.1 เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วยความรู้รอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผนและความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ

2.1.2 เงื่อนไขคุณธรรมที่ต้องเสริมสร้าง ประกอบด้วยความตระหนักในคุณธรรม เช่น มีความซื่อสัตย์สุจริต ความอดทน ความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำรงชีวิต จากนิยามของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 3 ห่วง 2 เงื่อนไข สรุปได้ดังภาพที่ 2 ดังนี้

ภาพที่ 2 เงื่อนไขเพื่อให้เกิดความพอเพียง (ปรียานุช พิบูลสรารุช, 2549)

2.2 ความสำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจกับการจัดการศึกษา

เนื่องจากนโยบายของการศึกษาระดับประเทศ ทั้งในแผนพัฒนาเศรษฐกิจสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 และ 10 รวมทั้งหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่นำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงบรรจุไว้ในหลักสูตรที่ชัดเจน เนื่องจากสภาพปัญหาที่มีผลต่อความเป็นอยู่และการเปลี่ยนแปลงของสังคมในปัจจุบันที่ต้องการการแก้ไขอย่างเร่งด่วนก็คือปัญหาด้านเศรษฐกิจ โรงเรียนจึงควรจัดการศึกษาที่เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้ตรงกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับ ปรียานุช พิบูลสรารุช (2549) ที่กล่าวว่า เป้าหมายสำคัญของการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาคือ การให้นักเรียนรู้จักความพอเพียง ปลูกฝัง อบรม บ่มเพาะให้เด็กมีความสมดุลทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม โดยสอดแทรกแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตร และสาระการเรียนรู้ต่างๆ ดังแนวทางการปฏิรูปการศึกษาของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ที่กรมวิชาการ (2544) ได้ให้ไว้ว่า การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อความงอกงามของบุคคลและสังคม โดยเปิดโอกาสให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและพัฒนาหน่วยการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับวิถีชีวิต การประกอบอาชีพที่จะช่วยให้ผู้เรียนดำเนินชีวิตอยู่ในท้องถิ่นของตนอย่างมีความสุข กล่าวโดยสรุปได้ว่าการพัฒนาหน่วยการเรียนรู้ “ชีวิตสุขตามวิถีพอเพียง” เป็นการนำองค์ความรู้มาใช้ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ นำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมและชุมชนได้อย่างมีความสุข

2.3 การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในสถานศึกษา

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางในการปฏิบัติตนให้ยึดทางสายกลาง อยู่บนพื้นฐานของความพอเพียง ความถูกต้องเหมาะสมกับสภาพของแต่ละบุคคล หน่วยงาน ชุมชน / สิ่งแวดล้อม โรงเรียนจึงมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาผู้เรียนให้สามารถดำรงตนอยู่บนพื้นฐานของ

ความพอเพียงได้ ด้วยการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในสถานศึกษา ดังนี้ (ปริญญช พิบูลสรารุณ, 2549)

ตารางที่ 1 การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในสถานศึกษา

หลักปฏิบัติ	ตัวอย่างกิจกรรม
หลักปฏิบัติด้านเศรษฐกิจ	
1. รู้จักการใช้จ่ายของตนเอง - ใช้จ่ายอย่างมีเหตุผล - ใช้จ่ายอย่างพอประมาณ - ใช้จ่ายอย่างประหยัด - ใช้จ่ายเท่าที่จำเป็น	- บันทึกรายรับและรายจ่าย - วิเคราะห์บัญชีรายรับและรายจ่าย - แลกเปลี่ยนประสบการณ์ - ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการบริโภคเพื่อลดรายจ่าย - เพื่อยืดฟุ้งเฟ้อ
2. รู้จักออมเงิน มีกลไกลดความเสี่ยง - ระบบสวัสดิการ - ระบบออมเงิน - ระบบสหกรณ์	- ออมวันละหนึ่งบาท - สัปดาห์การออม - จัดตั้งกลุ่มสหกรณ์/ สหกรณ์ออมทรัพย์ - จัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชน
3. รู้จักประหยัด - ใช้และกินอย่างมีเหตุผล - ใช้พลังงานเท่าที่จำเป็น - ใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า	- ปลุกผักสวนครัวรั้วกินได้ - เลี้ยงปลา เลี้ยงไก่ ไข่ไก่ไข่ขาย - ใช้สินค้าที่ประหยัดพลังงาน - รีไซเคิลขยะเพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ - นำของเหลือใช้มาทำให้เกิดประโยชน์

ตารางที่ 1 การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในสถานศึกษา (ต่อ)

หลักปฏิบัติ	ตัวอย่างกิจกรรม
4. พึ่งตนเองได้ทางเศรษฐกิจโดยผลิตหรือสร้างรายได้ที่สอดคล้องกับความต้องการ - สอดคล้องกับภูมิสังคม - สอดคล้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่น - สอดคล้องกับทรัพยากรท้องถิ่น	เน้นการผลิตเพื่อตนเองให้พอเพียงกับการบริโภคที่หลากหลาย เช่น - ปลุกพืชผักผสมผสาน - ปลุกพืชสมุนไพรไทย - ผลิตสินค้าจากภูมิปัญญาท้องถิ่น - จัดอบรมพัฒนาอาชีพในชุมชน
หลักปฏิบัติด้านสังคม	
5. รู้จักช่วยเหลือสังคมหรือชุมชน - ปลุกจิตสำนึกสาธารณะ - ปลุกฝังความสามัคคี - ปลุกฝังความเสียสละ - เผยแพร่องค์ความรู้เศรษฐกิจพอเพียง	- จัดกิจกรรมลด ละ เลิก อบายมุข - จัดกิจกรรมช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส - จัดค่ายพัฒนาเยาวชน - จัดตั้งศูนย์เรียนรู้ในชุมชน
หลักปฏิบัติด้านสิ่งแวดล้อม	
6. สร้างสมดุลของทรัพยากรธรรมชาติ - ปลุกจิตสำนึกรักสิ่งแวดล้อม - ฟื้นฟูแหล่งเสื่อมโทรมในท้องถิ่น - ฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรในท้องถิ่น - ฟื้นฟูดูแลสถานที่ท่องเที่ยวในท้องถิ่น	- พัฒนาความรู้เกี่ยวกับ ดิน น้ำ ป่า เพื่อฟื้นฟู - โครงการชีววิถี - จัดอบรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ - จัดทำฝายแม้ว
หลักปฏิบัติด้านวัฒนธรรมและศาสนา	
7. สืบสานวัฒนธรรมไทย - สร้างจิตสำนึกรักชาติไทยรักบ้านเกิด - ฟื้นฟูและอนุรักษ์อาหารท้องถิ่น - ฟื้นฟูและอนุรักษ์ดนตรีไทยและเพลงไทย - ฟื้นฟูและอนุรักษ์วัตถุโบราณและโบราณสถาน	- ปลุกฝังมารยาทไทย - ส่งเสริมอาหารประจำท้องถิ่น - ส่งเสริมการใช้ภาษาประจำท้องถิ่น - ทำนุบำรุงโบราณวัตถุและโบราณสถาน
8. ส่งเสริมพระพุทธศาสนา - ปลุกจิตสำนึกความรักชาติ - ตระหนักถึงคุณค่าของพระพุทธศาสนา - จงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์	- ให้ความสำคัญกับการรักษาศีลหรือสวดมนต์เป็นประจำ - ส่งเสริมการฝึกอบรมสมาธิ ภาวนา - ร่วมกันทะนุบำรุงศาสนา - พัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น - รณรงค์การใช้สินค้าไทย

2.4 การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา

ในการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในด้านการศึกษานั้น จะต้องมุ่งพัฒนาที่ตัวครูก่อนเป็นอันดับแรก เพราะครูถือว่าเป็นทรัพยากรที่สำคัญในการถ่ายทอดความรู้ และปลูกฝังสิ่งต่างๆ ให้แก่เด็ก ดังนั้น จึงควรส่งเสริมครูให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงอย่างถ่องแท้ก่อน เพราะเมื่อครูเข้าใจ ครูก็จะได้เป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่เด็กได้ ครูจะสอนให้เด็กรู้จักพอ ครูจะต้องรู้จักพอก่อน โดยอยู่อย่างพอเพียงและเรียนรู้ไปพร้อมๆ กับเด็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ต้องมีสติในการเลือกรับข้อมูลต่างๆ ที่เข้ามา รู้จักเลือกและรู้จักตอยอดองค์ความรู้ที่มีอยู่ หมั่นศึกษาเพิ่มพูนความรู้อย่างเป็นขั้นเป็นตอน ไม่ก้าวกระโดด ในการเลือกรับข้อมูลนั้นต้องรู้จักพิจารณาอย่างเป็นขั้นเป็นตอน รู้จักแก้ไขปัญหาอย่างเป็นขั้นเป็นตอน ประเมินความรู้และสถานการณ์อยู่ตลอดเวลา จะได้รู้จักและเตรียมพร้อมที่จะรับมือกับสภาพ และผลจากการเปลี่ยนแปลงในมิติต่างๆ ได้อย่างรอบคอบ และระมัดระวังเป้าหมายสำคัญของการขับเคลื่อน คือ การทำให้เด็กรู้จักความพอเพียง ปลูกฝัง อบรม บ่มเพาะให้เด็กมีความสมดุลทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม โดยสอดแทรกแนวคิดปรัชญาของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้เข้าเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตร สารการเรียนรู้ต่างๆ เพื่อสอนให้เด็กรู้จักการใช้ชีวิตได้อย่างสมดุลตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง เห็นคุณค่าของทรัพยากรต่างๆ รู้จักอยู่ร่วมกับผู้อื่น รู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และการแบ่งปัน มีจิตสำนึกรักสิ่งแวดล้อม และเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมค่านิยม ความเป็นไทย ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงต่างๆ รู้ว่าตนเองเป็นองค์ประกอบหนึ่งในสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมของโลก การกระทำของตนย่อมมีผลและเชื่อมโยงกับสภาพแวดล้อมในโลกที่ตนเองเป็นสมาชิกอยู่ด้วย ซึ่งการจะบรรลุเป้าหมายดังกล่าวข้างต้น สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม สังคม และเศรษฐกิจ ซึ่งความเป็นองค์รวมนี้จะเกิดขึ้นได้ โดยครูจะต้องใช้ความรู้และคุณธรรมเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อน (ปริยานุช พิบูลสรารุณ, 2549)

2.5 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ในการพัฒนารูปแบบการสอนเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงครั้งนี้ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้เห็นแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ดังที่สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2550) ได้เสนอแนะให้สถานศึกษามุ่งส่งเสริมการเรียนรู้ และปลูกฝังเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

1) มีความรู้ ความเข้าใจ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และตระหนักในความสำคัญของการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

1.1 มีความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1.2 มีความรู้ ความเข้าใจปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และความเชื่อมโยงกับระบบเศรษฐกิจทั่วไป

1.3 เห็นประโยชน์ และตระหนักในความสำคัญของการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาตนเอง พัฒนากลุ่ม/ โรงเรียน/ ชุมชน และพัฒนาสังคมโดยรวม

2) มีความรู้และทักษะพื้นฐานในการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

2.1 มีความรู้และทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิตและการพัฒนาอาชีพที่เหมาะสมกับศักยภาพของแต่ละบุคคล และสอดคล้องกับภูมิสังคมต่างๆ เช่น การผลิต และจำหน่ายสินค้า การ

ให้บริการ การดำเนินธุรกิจขนาดต่างๆ การใช้จ่าย และการออมการเกษตร ฯลฯ เพื่อให้สามารถอุ้มชูตัวเองและครอบครัวได้

2.2 มีทักษะ ค่านิยม และจริยธรรมเบื้องต้นที่จำเป็นในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมอย่างเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เกื้อกูล ไม่เบียดเบียน นำไปสู่ความสันติสุข และรู้จักสามัคคี

2.3 ใช้และพัฒนาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมให้เกิดประโยชน์ และความสุขอย่างยั่งยืน

2.4 สืบสานและพัฒนาศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น หวงแหวนทรัพย์สมบัติของชาติ รัก และภาคภูมิใจในความเป็นไทย

3) ปฏิบัติตนและดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

3.1 ปฏิบัติตนให้มีความพอประมาณ รู้จักการประมาณตน รู้จักศักยภาพของตนเองที่มีอยู่และรู้จักสภาพแวดล้อมของชุมชน/ สังคม ที่อาศัยอยู่

3.2 ปฏิบัติตนอย่างมีเหตุผล บนพื้นฐานของความถูกต้อง โดยใช้สติ ปัญญา มีความรอบรู้ และรอบคอบในการคิด พุด ทำ โดยยึดทางสายกลางในการปฏิบัติ

3.3 มีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ทั้งภายในและภายนอก ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์

3.4 มีความรอบรู้ในเรื่องที่เกี่ยวข้อง สามารถคิดวิเคราะห์ และปฏิบัติด้วยความรอบคอบ ระมัดระวัง

3.5 ปฏิบัติตนและดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต ขยัน อดทน ขยันหมั่นเพียร แบ่งปัน มีสติ ปัญญา มีวินัย พึ่งตนเอง เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เกื้อกูล มีความรับผิดชอบและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

2.6 แนวทางในการพัฒนาผู้เรียนตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์

ในการพัฒนาผู้เรียนตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สามารถดำเนินการได้ในหลายมิติ ทั้งด้านการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การบริหารจัดการของสถานศึกษา การติดตามประเมินผล รวมถึงให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งมีแนวทางในการพัฒนาผู้เรียน ดังที่ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2550) เสนอไว้ ดังนี้

1) การพัฒนาหลักสูตร มีแนวทางดำเนินการ ดังนี้

สถานศึกษาควรมีการพัฒนาหรือบูรณาการเนื้อหาสาระของเศรษฐกิจพอเพียงเข้าไปในหลักสูตรสถานศึกษา ตามขั้นตอน ดังนี้

1.1 สถานศึกษานำคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ตามแนวทางหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาพิจารณาปรับปรุงหรือเพิ่มเติม วิสัยทัศน์ เป้าหมายและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนในหลักสูตรสถานศึกษา

1.2 กลุ่มสาระการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ปรับปรุงหรือเพิ่มเติมมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละช่วงชั้น ให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของหลักสูตรสถานศึกษาที่ปรับปรุงหรือเพิ่มเติม

1.3 กลุ่มสาระการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ปรับปรุง เพิ่มเติม หรือ จัดทำ สาระการเรียนรู้ หน่วยการจัดการเรียนรู้และแผนการจัดการเรียนรู้ ตามลำดับ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้ เป็นไปตามมาตรฐานการเรียนรู้แต่ละช่วงชั้นตามข้อ 1.2

2) การจัดการเรียนการสอน

สถานศึกษาควรจัดการเรียนการสอนตามเนื้อหาสาระที่กำหนดไว้ในหลักสูตรอย่าง สอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้เรียน เน้นกระบวนการคิดวิเคราะห์ เน้นการปฏิบัติจริง เพื่อนำไปสู่การ ปฏิบัติตนที่เหมาะสมในชีวิตประจำวัน โดยมีแนวทางดำเนินการ ดังนี้

2.1 จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการฝึกทักษะ กระบวนการคิด วิเคราะห์ การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ การแก้ปัญหา ฯลฯ ที่เริ่มจากชีวิตประจำวัน และเชื่อมโยงสู่ ครอบครัวยุคใหม่ ชุมชน สังคม ประเทศชาติ และสังคมโลก

2.2 จัดกระบวนการเรียนรู้โดยเน้นการทดลอง การปฏิบัติจริงทั้งในสถานศึกษา และแหล่งเรียนรู้ภายนอกสถานศึกษา ทั้งในรูปของการจัดทำโครงการ โครงการงาน และอื่นๆ ทั้ง การศึกษารายบุคคล และเป็นกลุ่ม

2.3 วัดและประเมินผลการเรียนรู้ให้ครอบคลุมทั้ง 3 ด้าน ได้แก่

- 1) ความรู้ (Knowledge)
- 2) ทักษะกระบวนการ (Process) และ
- 3) คุณลักษณะอันพึงประสงค์ (Attribute)

3) การจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษา

สถานศึกษาควรจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาให้เป็นแหล่ง เรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ ปลูกฝังหล่อหลอม คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และเอื้อต่อกระบวนการ จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรสถานศึกษา โดยมีแนวทางดำเนินการ ดังนี้

3.1 จัดอาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนที่เน้นความร่มรื่น ประโยชน์ใช้ สอย เป็นแหล่งเรียนรู้ และอนุรักษ์สืบสานทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ศิลปวัฒนธรรม สถาปัตยกรรมของท้องถิ่น และภูมิปัญญาไทย

3.2 กำหนดระเบียบ ธรรมเนียมปฏิบัติในสถานศึกษา ที่ส่งเสริมความมีระเบียบ วินัย เคารพธรรมเนียมปฏิบัติ กฎกติกาของสังคมส่วนรวม เช่น การมีวินัย การเข้าคิว การรับประทานอาหาร การแต่งกาย การใช้ทรัพยากรร่วมกัน ฯลฯ

3.3 ส่งเสริมและพัฒนาบรรยากาศด้านคุณธรรม เช่น การทำบุญ การบริจาค การปฏิบัติ กิจการศาสนา การฝึกอบรมจิต การเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา การยกย่องส่งเสริมผู้กระทำความดี การส่งเสริมการแบ่งปัน การช่วยเหลือกันและกัน ฯลฯ

3.4 ส่งเสริมการแสวงหาความรู้ และเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เช่น การจัดนิทรรศการ การจัดการประกวดในรูปแบบต่าง ๆ การหาความรู้ผ่านสื่อเทคโนโลยีและอื่นๆ

3.5 ส่งเสริมการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้บริหาร ครู และบุคลากรในสถานศึกษา

3.6 จัดโครงการและกิจกรรมส่งเสริมการปฏิบัติตนและการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

4) การจัดระบบบริหารจัดการของสถานศึกษา

สถานศึกษาควรมีการจัดระบบการบริหารจัดการภายในสถานศึกษาตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เอื้อต่อการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษา ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวทางดังนี้

4.1 ทบทวน ปรับปรุง พัฒนา โครงสร้างและกระบวนการบริหารจัดการให้สอดคล้องหรือรองรับการจัดการศึกษาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง โดยเน้นการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล มีความพอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันที่พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง

4.2 กำหนดนโยบาย แผนงาน โครงการ และกิจกรรม และการปรับปรุงเพิ่มเติมหรือจัดทำแผนกลยุทธ์ และแผนปฏิบัติงานของสถานศึกษา ให้ครอบคลุมการพัฒนาการศึกษาตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษา มีการดำเนินการตามแผนอย่างเป็นระบบ และมีการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง

4.3 พัฒนาบุคลากร ทั้งผู้บริหาร ครู และกรรมการสถานศึกษา ให้มีความรู้ความเข้าใจปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีความพร้อมในการดำเนินการตามระบบการบริหารจัดการที่เปลี่ยนแปลง และการจัดการศึกษาตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

4.4 จัดระบบการนิเทศการศึกษาภายในสถานศึกษา เพื่อพัฒนาระบบการบริหารจัดการ และกระบวนการเรียนการสอนให้เอื้อต่อการจัดการศึกษาตามแนวทางในการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปจัดการศึกษาในสถานศึกษา

5) การให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

สถานศึกษาควรให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในขั้นตอนสำคัญทุกขั้นตอน ตามแนวทาง ดังนี้

5.1 ร่วมกำหนดแนวนโยบาย และการวางแผน

5.2 ร่วมให้ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะในกระบวนการพัฒนาหลักสูตร

5.3 ร่วมจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนและการจัดสภาพและบรรยากาศภายในสถานศึกษา

5.4 ส่งเสริมการเรียนรู้และการปฏิบัติตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา ที่บ้าน และสถานที่อื่นๆ

5.5 ร่วมติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา

6) การติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา

สถานศึกษาควรจัดให้มีการติดตามและประเมินผลการดำเนินการจัดการศึกษาตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีแนวทางดำเนินการ ดังนี้

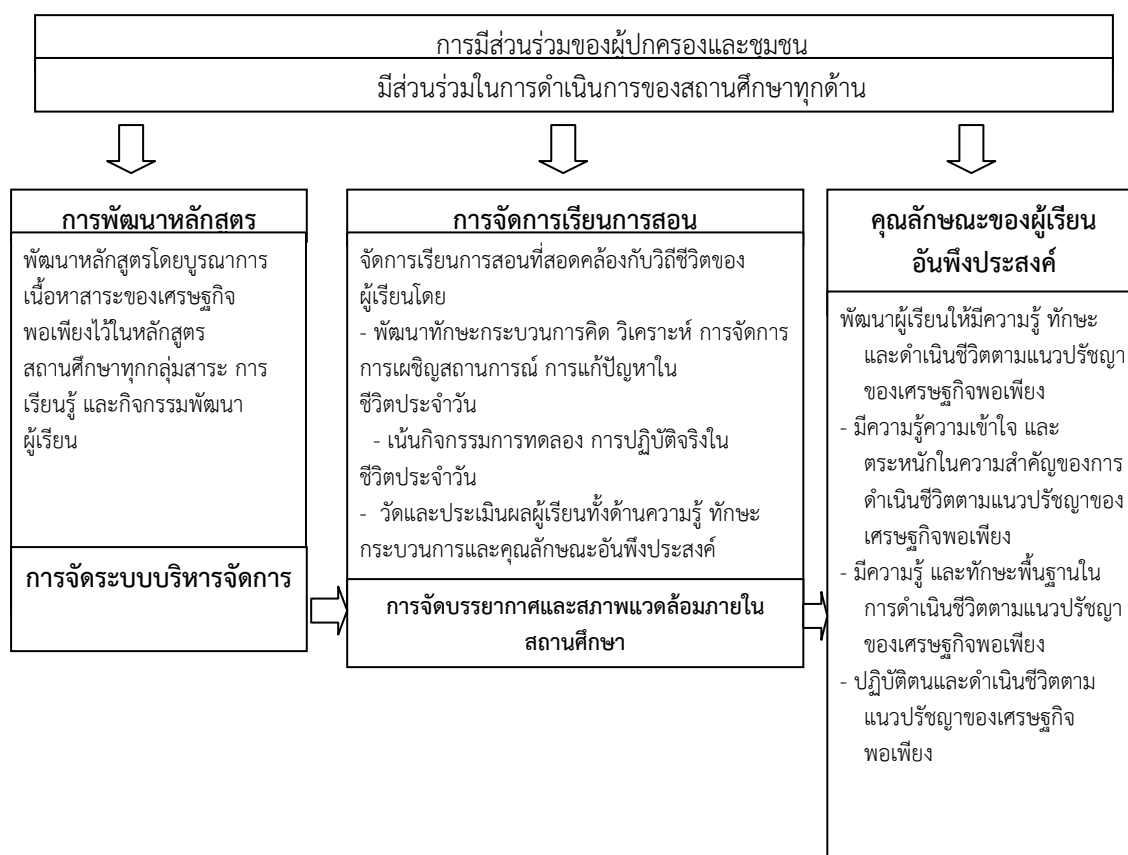
6.1 ติดตามและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน โดยพิจารณาจาก

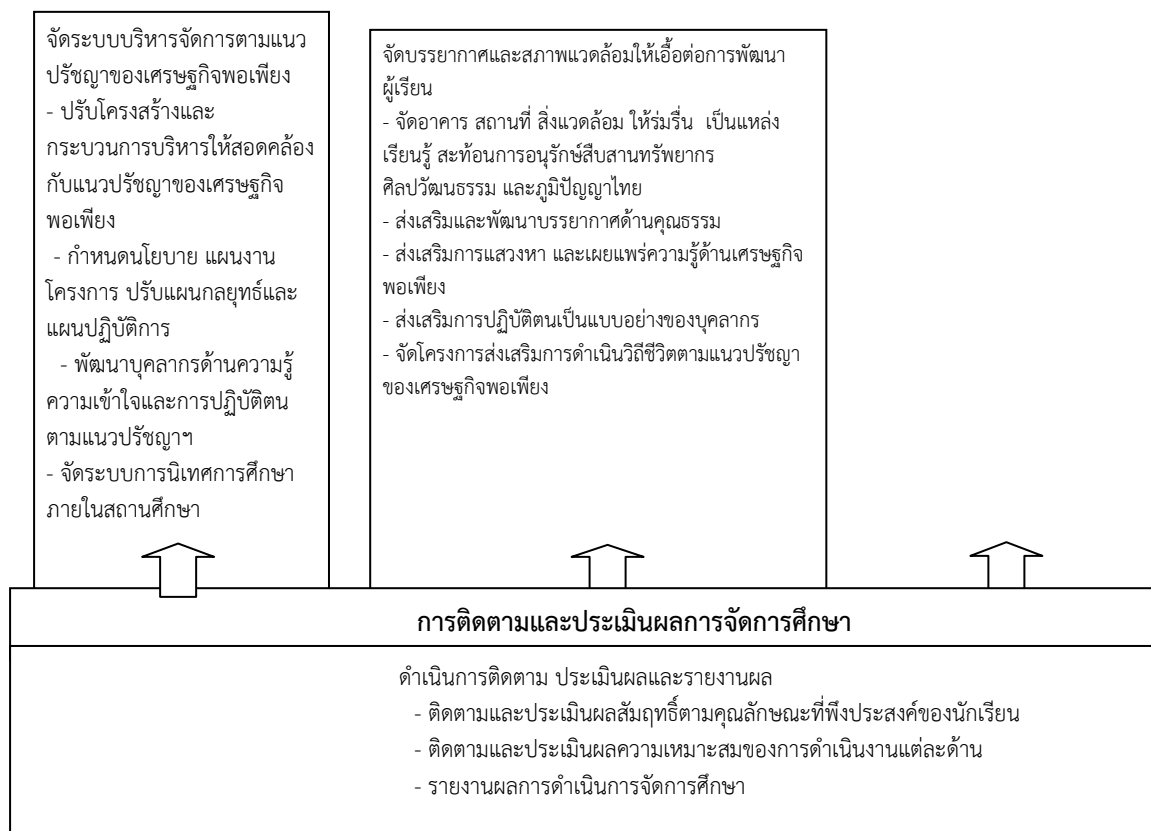
- 1) ผลการทดสอบความรู้ ความเข้าใจพื้นฐานด้านเศรษฐกิจพอเพียง
- 2) ผลงานและการปฏิบัติกิจกรรมของผู้เรียน
- 3) การปฏิบัติตนในชีวิตประจำวันของผู้เรียน
- 4) ผลการประเมินโดยผู้ประเมินภายนอก หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากทุกภาคส่วน

6.2 ติดตามและประเมินความเหมาะสมของการดำเนินการในกระบวนการขั้นตอน และกิจกรรมการดำเนินการในด้านการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อม การจัดระบบบริหารจัดการ การให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา และการประเมินคุณลักษณะของผู้เรียนอันพึงประสงค์

6.3 จัดให้ระบบการรายงานผลการดำเนินการเป็นระยะๆ ทั้งการรายงานภายในสถานศึกษา การรายงานต่อสาธารณชน และการรายงานหน่วยงานต้นสังกัดตามลำดับ

จากแนวทางในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาตามประเด็นดังกล่าวข้างต้นเขียนเป็นแผนภาพเชิงระบบที่แสดงความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันได้ ดังนี้

ภาพที่ 3 ความเชื่อมโยงของแนวทางการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปจัดการศึกษาในสถานศึกษา (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2550)

ขั้นตอนการดำเนินการตามแนวทางการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

7) ขั้นตอนในการดำเนินงาน

การดำเนินการตามแนวทางการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปจัดการศึกษาในสถานศึกษา มีขั้นตอนในการดำเนินการ ดังนี้

7.1 กำหนดนโยบายการจัดการศึกษาตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นนโยบายสำคัญของสถานศึกษา

7.2 พัฒนาความรู้ความเข้าใจแก่บุคลากรทั้งผู้บริหาร ครู และคณะกรรมการสถานศึกษา และส่งเสริมให้ปฏิบัติตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

7.3 ประชาสัมพันธ์เผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจแก่ผู้เกี่ยวข้องอื่นๆ

7.4 ทบทวนหรือปรับปรุงโครงสร้างและพัฒนากิจการตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

7.5 จัดทำ ปรับปรุง หรือเพิ่มเติมโครงการ กิจกรรม และปรับแผนกลยุทธ์ แผนปฏิบัติการของสถานศึกษา

7.6 ปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา

7.7 จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรของสถานศึกษา

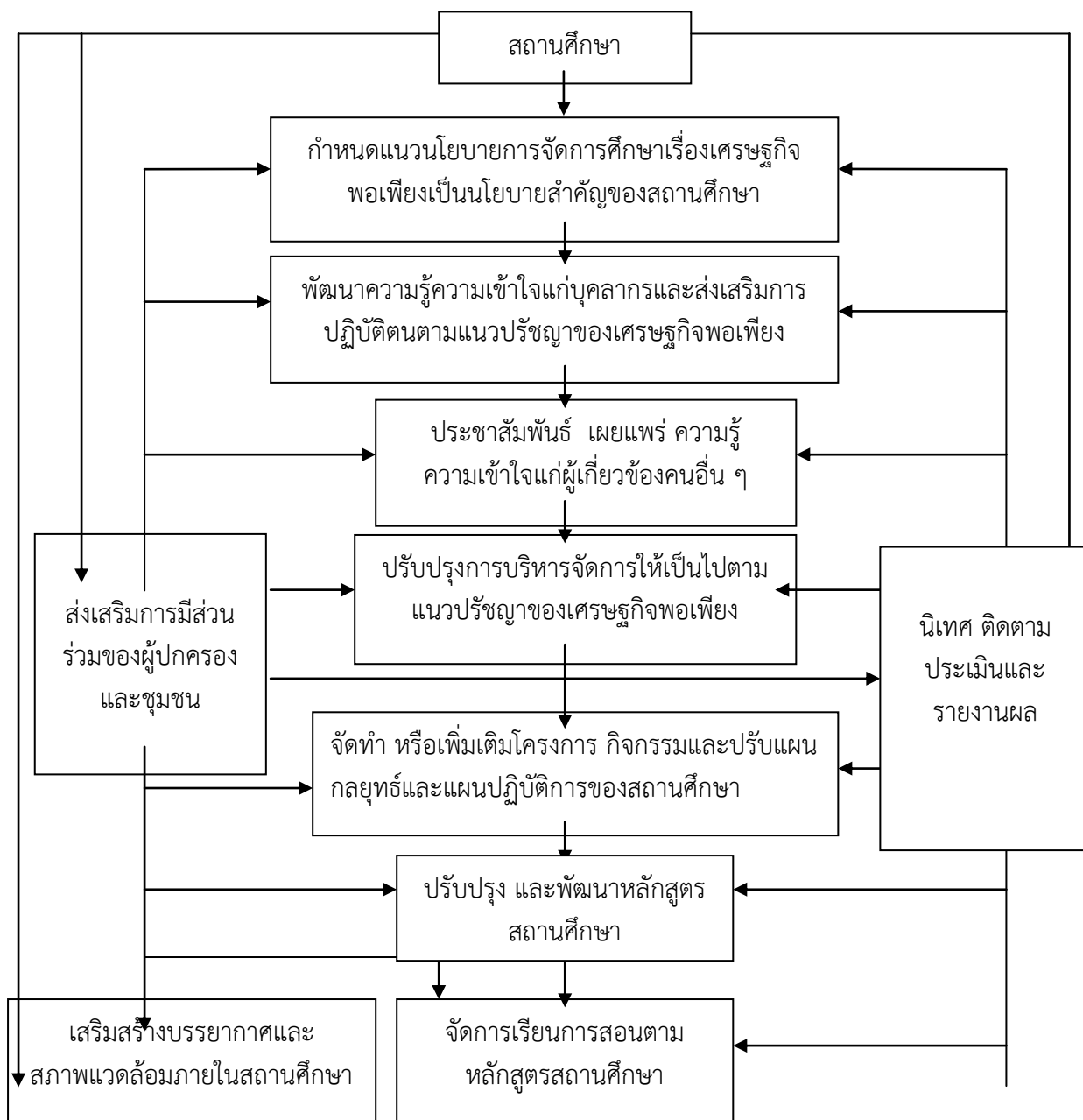
7.8 เสริมสร้างบรรยากาศ และสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้

7.9 จัดระบบนิเทศ ติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการดำเนินการ

7.10 ให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในขั้นตอนสำคัญทุก

ขั้นตอน

ดังแผนภาพแสดงขั้นตอนการดำเนินการ

ภาพที่ 4 ขั้นตอนการดำเนินการตามแนวทางการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปจัดการศึกษาในสถานศึกษา (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2550)

8) ความสำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจกับการจัดการศึกษา

เนื่องจากนโยบายของการศึกษาระดับประเทศ ทั้งในแผนพัฒนาเศรษฐกิจสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 และ 10 รวมทั้งหลักสูตรการศึกษาขั้นฐาน 2551 โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ที่นำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงบรรจุไว้ในหลักสูตรที่ชัดเจน เนื่องจากสภาพปัญหาที่มีผลต่อความเป็นอยู่และการเปลี่ยนแปลงของสังคมในปัจจุบันที่ต้องการ การแก้ไขอย่างเร่งด่วนก็คือปัญหาด้านเศรษฐกิจ โรงเรียนจึงควรจัดการศึกษาที่เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้ตรงกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับ ปรียานุช พิบูลสรารุช (2549) ที่กล่าวว่า เป้าหมายสำคัญของการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาคือ การให้นักเรียนรู้จักความพอเพียง ปลูกฝัง อบรมบ่มเพาะให้เด็กมีความสมดุลทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม โดยสอดแทรกแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นส่วนหนึ่งของ หลักสูตร และสาระการเรียนรู้ต่างๆ เพื่อให้เป็นไปตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา ของ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พุทธศักราช 2545 ที่กรมวิชาการ (2544) ได้ให้ไว้ว่า การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อความงอกงามของ บุคคลและสังคม โดยเปิดโอกาสให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและพัฒนาหน่วยการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับวิถีชีวิต การประกอบอาชีพที่จะช่วยให้ผู้เรียนดำเนินชีวิตอยู่ในท้องถิ่นของตน อย่างมีความสุข กล่าวโดยสรุปได้ว่าการพัฒนาหน่วยการเรียนรู้ “ชีวิตสุขตามวิถีพอเพียง” เป็นการ นำองค์ความรู้มาใช้ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ นำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำรงชีวิตอยู่ใน สังคมและชุมชนได้อย่างมีความสุข

9) การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา

ในการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในภาคการศึกษานั้น จะต้องมุ่งพัฒนาที่ ตัวครูก่อนเป็นอันดับแรก เพราะครูถือว่าเป็นทรัพยากรที่สำคัญในการถ่ายทอดความรู้ และปลูกฝังสิ่ง ต่างๆ ให้แก่เด็ก ดังนั้น จึงควรส่งเสริมครูให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงอย่าง ถ่องแท้ก่อน เพราะเมื่อครูเข้าใจ ครูก็จะได้เป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่เด็กได้ ครูจะสอนให้เด็กรู้จักพอ ครูจะต้องรู้จักพอก่อน โดยอยู่อย่างพอเพียงและเรียนรู้ไปพร้อมๆ กับเด็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ต้องมีสติ ในการเลือกรับข้อมูลต่างๆ ที่เข้ามา รู้จักเลือกและรู้จักต่อยอดองค์ความรู้ที่มีอยู่ หมั่นศึกษาเพิ่มพูนน ความรู้อย่างเป็นขั้นเป็นตอน ไม่ก้าวกระโดด ในการเลือกรับข้อมูลนั้นต้องรู้จักพิจารณาอย่างเป็นขั้น เป็นตอน รู้จักแก้ไขปัญหาอย่างเป็นขั้นเป็นตอน ประเมินความรู้และสถานการณ์อยู่ตลอดเวลา จะได้ รู้จักและเตรียมพร้อมที่จะรับมือกับสภาพ และผลจากการเปลี่ยนแปลงในมิติต่างๆ ได้อย่างรอบคอบ และระมัดระวังเป้าหมายสำคัญของ การขับเคลื่อน คือ การทำให้เด็กรู้จักความพอเพียง ปลูกฝัง อบรม บ่มเพาะให้เด็กมีความสมดุลทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม โดยสอดแทรก แนวคิดปรัชญาของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้เข้าเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตร สาระการเรียนรู้ต่างๆ เพื่อสอนให้เด็กรู้จักการใช้ชีวิตได้อย่างสมดุลตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง เห็นคุณค่าของทรัพยากร ต่างๆ รู้จักอยู่ร่วมกับผู้อื่น รู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และการแบ่งปัน มีจิตสำนึกรักษ์สิ่งแวดล้อม และเห็น คุณค่าของวัฒนธรรมค่านิยม ความเป็นไทย ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงต่างๆ รู้ว่าตนเองเป็น

องค์ประกอบหนึ่งในสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมของโลก การกระทำของตนย่อมมีผลและเชื่อมโยงกับสภาพแวดล้อมในโลกที่ตนเองเป็นสมาชิกอยู่ด้วย ซึ่งการจะบรรลุเป้าหมายดังกล่าวข้างต้น สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม สังคม และเศรษฐกิจ ซึ่งความเป็นองค์รวมนี้จะเกิดขึ้นได้ โดยครูจะต้องใช้ความรู้และคุณธรรมเป็นปัจจัยในการขับเคลื่อน (ปริญญช พิบูลสราวุธ, 2549)

3. กระบวนการวิจัยด้วยเทคนิคเดลฟาย

3.1 ความหมายของเทคนิคเดลฟาย

เทคนิคเดลฟาย เป็นวิธีการหรือกระบวนการรวบรวมความคิดเห็นหรือการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ในอนาคต จากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้อง เพื่อสรุปมติจากข้อค้นพบที่ได้ให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและมีความถูกต้อง โดยที่ผู้วิจัยไม่ต้องนัดหมายกลุ่มผู้เชี่ยวชาญให้มาประชุมกันเหมือนกับการระดมสมอง (Brain Storming) แต่ให้กลุ่มผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนแสดงความคิดเห็นจากการตอบแบบสอบถามแต่ละรอบ ซึ่งวิธีการนี้จะทำให้สามารถระดมความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญที่อยู่ในสถานที่และเวลาแตกต่างกันได้โดยไม่มีข้อจำกัด ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างเต็มที่และอิสระ สามารถถกเถียงความคิดเห็นของตนเองได้อย่างรอบคอบ ปราศจากการชี้นำจากกลุ่มและไม่ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลทางความคิดของผู้อื่นทำให้ได้ข้อมูลน่าเชื่อถือ รวมทั้งประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายในการวิจัยเทคนิคการวิจัยแบบเดลฟายพัฒนาขึ้นเป็นครั้งแรกเมื่อปี ค.ศ. 1960 โดย Olaf Helmer & Norman Dalkey วิจัยของ Rand Cooperation เพื่อระดมความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการพยากรณ์ทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในอนาคต หลังจากนั้น จึงได้มีการใช้เทคนิคเดลฟายอย่างแพร่หลายทางด้านต่างๆ โดยเฉพาะการวิจัยในสถานศึกษามีการใช้เทคนิคเดลฟายกันอย่างแพร่หลายเพื่อหาข้อสรุปในอนาคตเกี่ยวกับประเด็นต่างๆ ที่ต้องการศึกษาเนื่องจากยอมรับกันโดยทั่วไปถึงประโยชน์ที่ได้รับจากเทคนิคการวิจัยแบบเดลฟาย ซึ่งได้ข้อสรุปเกี่ยวกับอนาคตที่น่าเชื่อถือและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้

สำหรับความหมายของเทคนิคเดลฟาย (Delphi Technique) ได้มีผู้ให้ความหมายไว้หลายท่านในลักษณะใกล้เคียงกันดังนี้

Olaf Helmer & Nicholas Rescher (1966 อ้างถึงใน ประยูร ศรีประสาธน์, 2523) ให้คำนิยามของเทคนิคเดลฟายว่า “เป็นโครงการจัดทำอย่างละเอียดรอบคอบในการที่จะสอบถามบุคคลด้วยแบบสอบถามในเรื่องต่างๆ เพื่อที่จะได้ให้ข้อมูลและความคิดเห็นกลับมา โดยมุ่งที่จะรวบรวมการพิจารณา การตัดสินใจ และสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในเรื่องที่เกี่ยวกับความเป็นไปได้ในอนาคต”

สุวรรณา เชื้อรัตน์พงษ์ (2528) ให้ความหมายของเทคนิคเดลฟายว่า “เทคนิคเดลฟายคือกระบวนการที่รวบรวมความคิดเห็นหรือการตัดสินใจจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้ได้ข้อมูลที่สอดคล้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และมีความถูกต้อง น่าเชื่อถือมากที่สุด โดยไม่ต้องนัดกลุ่มผู้เชี่ยวชาญให้มาประชุมกันแต่ใช้การตอบแบบสอบถามแทน ซึ่งเทคนิคนี้จะทำให้สามารถระดมความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญในที่ต่างๆ ได้โดยไม่จำกัด ทั้งยังประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายอีกด้วย นอกจากนี้ก็ยังช่วยให้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระและไม่ตกอยู่ใต้อิทธิพลความคิดเห็นของผู้อื่น หรือของเสียงส่วนใหญ่ในที่ประชุม”

Alferd Rasp, Jr. (1973 อ้างถึงใน ประยูร ศรีประสาธน์, 2523) ได้ให้ความหมายของเทคนิคเดลฟายว่า “เป็นเทคนิคของการรวบรวมการพิจารณาการตัดสินใจที่มุ่งเพื่อเอาชนะจุดอ่อนของการตัดสินใจแต่เดิมที่จำเป็นต้องขึ้นอยู่กับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญคนใดคนหนึ่งโดยเฉพาะหรือความคิดเห็นของกลุ่ม หรือมติของที่ประชุม”

ประยูร ศรีประสาธน์ (2523) กล่าวถึงความหมายของเทคนิคเดลฟายไว้ว่า เป็นขบวนการที่จะเสาะหาความคิดเห็นที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของกลุ่มคนเกี่ยวกับความเป็นไปได้ในอนาคตในเรื่องที่เกี่ยวกับเวลา ปริมาณ และ/หรือสภาพการณ์ที่ต้องการจะให้เป็น ทั้งนี้โดยใช้วิธีการเสาะหาความคิดเห็นโดยการใช้แบบสอบถามแทนการเรียกประชุม

อุทุมพร จามรมาน (2540) ได้ให้ความหมายของเทคนิคเดลฟายว่า “เทคนิคเดลฟายคือเทคนิคที่สกัดความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้ได้คำตอบที่เป็นเอกฉันท์ เพื่อการตัดสินใจ เทคนิคเดลฟายเป็นการจัดกระทำเป็นกลุ่ม โดยให้ข้อมูลย้อนกลับหลังจากการพิจารณาคำตอบเป็นข้อๆ เทคนิคเดลฟายช่วยให้ผู้ตอบได้ทบทวนคำตอบของตนแล้วอาจแก้ไขคำตอบของตนหลังจากที่ได้รับข้อมูลย้อนกลับ

จากความหมายข้างต้นพอสรุปได้ว่า เทคนิคเดลฟายเป็นกระบวนการกลั่นกรองความคิดเห็นอันเป็นอิสระของผู้เชี่ยวชาญ โดยรวบรวมและสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้วยแบบสอบถาม เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เป็นฉันทามติหรือสอดคล้องต้องกันของเหล่าผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งข้อมูลจะมีความน่าเชื่อถือมากที่สุด

3.2 ลักษณะของเทคนิคเดลฟาย

เทคนิคเดลฟายเป็นการวิจัยประเภทหนึ่ง เพราะข้อมูลที่ได้มาเป็นข้อเท็จจริง (Fact) มีความเชื่อถือได้ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง และวิธีการที่ใช้ก็มีความเป็นวิทยาศาสตร์ ซึ่ง วันทนี ชูศิลป์ (2525) ได้กล่าวถึงลักษณะเฉพาะของการวิจัยโดยเทคนิคเดลฟาย ดังนี้

1. เป็นการวิจัยที่อาศัยวิธีการระดมความคิดเห็นจากกลุ่มบุคคล ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่ต้องการศึกษา
2. การวิจัยที่ได้เหมาะสมกับการทำนายหรือวิเคราะห์ปรากฏการณ์ต่างๆ ในอนาคต
3. ผู้เชี่ยวชาญจะแสดงความคิดเห็นตนเอง โดยไม่คำนึงถึงความคิดเห็นของผู้อื่นทั้งนี้ เพราะในขณะแสดงความคิดเห็น ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนไม่มีโอกาสเผชิญหน้ากับผู้เชี่ยวชาญคนอื่นๆ เลยเนื่องจากการแสดงความคิดเห็นใช้วิธีเขียนตอบลงในแบบสอบถามที่ผู้วิจัยส่งไปให้นอกจากนี้ ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนจะไม่ทราบว่าใครบ้างเป็นผู้เชี่ยวชาญ
4. การรวบรวมความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญนั้น จะต้องให้ผู้เชี่ยวชาญแสดงความคิดเห็นซ้ำกันหลายครั้ง โดยเว้นช่วงระยะเวลาตอบแต่ละครั้งให้เหมาะสม เพื่อให้ได้ความเห็นที่แน่นอนโดยทั่วไปนิยมให้ตอบ 3-4 รอบ
5. ผู้วิจัยจะใช้สถิติเพื่อการวิเคราะห์ความคิดเห็นที่ได้จากการตอบของผู้เชี่ยวชาญในแต่ละขั้นตอนเป็นการลดการกระจายของคำตอบของกลุ่ม เพื่อให้เกิดความสอดคล้อง โดยทั่วไปมักจะใช้มัธยฐาน (Median) และพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range)

3.3 ประเภทของเทคนิคเดลฟาย

อุทุมพร จามรมาน (2540) กล่าวถึงประเภทของเทคนิคเดลฟายว่า แบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่

ประเภทแรก เทคนิคที่ใช้กระดาษ - ดินสอ ซึ่งเรียกว่า แบบฝึกหัดเดลฟาย (Delphi Exercise) ลักษณะของประเภทนี้ได้แก่ การสร้างแบบสอบถามแล้วส่งไปยังกลุ่มผู้ให้ข้อมูลกลุ่มใหญ่ เมื่อได้แบบสอบถามกลับ กลุ่มผู้สร้างแบบสอบถามนำคำตอบมาพิจารณาสรุปย่อ พัฒนาเป็นแบบสอบถามฉบับใหม่ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลมีโอกาสทบทวนคำตอบของตน โดยผ่านแบบสอบถามรอบที่สอง ซึ่งเทคนิคเดลฟายแบบนี้เป็นการผสมผสานระหว่างคำตอบของกลุ่มและกระบวนการศึกษาหาหรือด้วยแบบสอบถาม บางทีเรียกวิธีนี้ว่า “เทคนิคเดลฟายแบบเก่า” (Conventional Delphi)

ประเภทที่สอง เป็นเทคนิคเดลฟายแบบใหม่ที่เรียกว่า เดลฟายเข้าประชุม (Delphi Conference) แทนการมีกลุ่มผู้สร้างและปรับปรุงแบบสอบถามให้ใช้คอมพิวเตอร์ซึ่งมีโปรแกรมสรุปคำตอบ วิธีนี้ลดความล่าช้าเนื่องจากการปรับปรุงคำตอบของแต่ละรอบ โดยผู้ตอบนั่งอยู่หน้าจอคอมพิวเตอร์เมื่อเขาตอบคำถามไปคอมพิวเตอร์จะประมวลผลรวมกับของคนอื่น และสรุปผลให้เขารู้ได้ทันที ซึ่งเขาก็จะได้ตอบกลับ ทำเช่นนี้เรื่อยๆ กับทุกๆ คนที่เป็นผู้เชี่ยวชาญ วิธีนี้บางทีเรียกว่า “เดลฟายเชิงเวลาจริง” (Real - Time Delphi)

3.4 ปัจจัยสำคัญที่ทำให้เทคนิคเดลฟายใช้ได้ผลอย่างสมบูรณ์

1. เวลา ผู้ทำการวิจัยควรมีเวลามากพอที่จะดำเนินการวิจัยด้วยเทคนิควิธีนี้โดยทั่วไปใช้เวลาประมาณ 2 เดือน จึงเสร็จสิ้นกระบวนการ อาจช้าหรือเร็วเพียงใด (สุวรรณา เชื้อรัตนพงษ์, 2538; ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์, 2535)

2. ผู้เชี่ยวชาญ เทคนิคเดลฟายต้องอาศัยความคิดเห็นจากการออกแบบสอบถาม ฉะนั้นความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่ได้รับจะต้องขึ้นอยู่กับวิธีการคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญ ผู้เชี่ยวชาญที่ถูกคัดเลือกจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถในเรื่องที่ศึกษาอย่างแท้จริง หรือเป็นผู้มีส่วนร่วมรับผิดชอบมีประสบการณ์ในประเด็นที่ศึกษา ให้ความร่วมมือด้วยความเต็มใจ ตั้งใจและยินยอม เสียสละเวลาโดยตลอดงานวิจัย (ประยูร ศรีประสาธน์, 2523; สุวรรณา เชื้อรัตนพงษ์, 2538; ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์, 2535)

3. จำนวนผู้เชี่ยวชาญ จากการศึกษาวิจัย พบว่า จำนวนผู้เชี่ยวชาญที่เหมาะสมในเทคนิค เดลฟายไม่ได้กำหนดไว้แน่นอนว่าควรจะใช้จำนวนเท่าใด แต่ก็มีบางท่านกล่าวว่า การเพิ่มจำนวนผู้เชี่ยวชาญให้มากขึ้นจะทำให้ได้ผลที่น่าเชื่อถือมากขึ้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญกล่าวคือ หากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความเป็นเอกพันธ์ (Homogeneous Group) อาจใช้เพียง 10 - 15 คน (ชนิตา รักษ์พลเมือง, 2531) และหากผู้เชี่ยวชาญมีความเป็นวิวิธพันธ์ อาจต้องให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวนมาก และจากการศึกษาพบว่า หากผู้เชี่ยวชาญจำนวนตั้งแต่ 17 คนขึ้นไป อัตราลดลงของความคลาดเคลื่อนจะน้อยลงมากจนคงที่ (เกษม บุญอ่อน, 2522; อ้างอิงจาก Macmillan, 1971)

4. แบบสอบถาม หัวใจสำคัญของเทคนิคเดลฟาย คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) แบบสอบถามที่ใช้ในกระบวนการวิจัยจะต้องมีความชัดเจน อ่านง่าย และผู้ตอบแต่ละคนเข้าใจตรงกันในคำถามหรือข้อความเดียวกัน นอกจากนี้ การตอบแบบสอบถามจะต้องมีการตอบหลายรอบ ซึ่งโดยทั่วไปจะประมาณ 3 - 4 รอบ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือ เนื่องจากเกิดกระบวนการคิดที่

กลั่นกรองหลายรอบของผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลรอบแรกใช้แบบสอบถามปลายเปิด ส่วนรอบต่อไปใช้แบบสอบถามปลายปิดชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) (ประยูร ศรีประสาธน์, 2523; สุวรรณ เชื้อรัตนพงษ์, 2538; ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์, 2535)

5. ผู้วิจัย ผู้วิจัยต้องมีความรอบคอบ ถี่ถ้วนในการวิเคราะห์คำตอบในแต่ละรอบและให้ความสำคัญกับคำตอบที่ได้เท่าเทียมกัน ไม่มีความลำเอียง หรือนำความคิดเห็นส่วนตัวเข้าไปพิจารณาด้วย เพราะอาจส่งผลให้เกิดความคลาดเคลื่อนในการวิจัยได้

สรุปได้ว่า เทคนิคเดลฟาย เป็นเทคนิคของกระบวนการกลุ่มที่มีเป้าหมายในการใช้เพื่อหาคำตอบและดำเนินการในการตัดสินใจของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ มุ่งไปสู่ความเห็นพ้องต้องกันในหัวข้อของการศึกษาที่กำหนด วิธีการนี้เป็นวิธีการให้ปัจเจกบุคคลได้มุ่งความสนใจและโต้แย้งต่อปัญหา โดยไม่เปิดเผยตนเอง โดยการส่งแบบสอบถามหลายๆ รอบ แล้วนำผลของการส่งแบบสอบถามแต่ละรอบนำมาตรวจสอบ วิเคราะห์ เมื่อวิเคราะห์แล้วนำผลไปใช้สร้างแบบสอบถามรอบต่อไป

3.5 กระบวนการวิจัยด้วยเทคนิคเดลฟาย

กระบวนการวิจัยด้วยเทคนิคเดลฟาย มีขั้นตอนดังนี้

1. กำหนดประเด็นปัญหาของการวิจัย

ประเด็นปัญหาของการวิจัยด้วยเทคนิคเดลฟาย ควรเป็นปัญหาที่ไม่มีคำตอบถูกต้อง และสามารถทำวิจัยได้โดยอาศัยมติจากผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเรื่องเกี่ยวกับอนาคตเพื่อนำผลจากการวิจัยไปใช้ในการวางแผนการตัดสินใจหรือวางแผนการดำเนินการ โดยเฉพาะทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

พิชญ พงศ์ศรี (2549) และสุวิมล ว่องวานิช (2550) ได้กล่าวถึงปัญหาที่ควรใช้เทคนิคเดลฟายซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

1.1 ปัญหาที่จะทำการวิจัยที่ไม่มีคำตอบที่ถูกต้องแน่นอน แต่สามารถวิจัยปัญหาได้จากการรวบรวมตัดสินแบบ Subject Judgments ของผู้ทรงคุณวุฒิในสาขานั้นๆ

1.2 ปัญหาที่จะทำการวิจัยต้องการความคิดเห็นหลายๆ ด้านจากประสบการณ์หรือความรู้ ความสามารถของผู้ทรงคุณวุฒิสาขานั้นๆ

1.3 ผู้วิจัยไม่ต้องการให้ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิแต่ละคนมีผลกระทบหรือมีอิทธิพลต่อการพิจารณาตัดสินปัญหานั้นๆ

1.4 การพบปะหรือนัดประชุมของกลุ่มเป็นการไม่สะดวก เนื่องจากสภาพภูมิประเทศหรือเสียค่าใช้จ่ายและเวลามากเกินไป

1.5 เมื่อไม่ต้องการเปิดเผยรายชื่อบุคคลในกลุ่ม เพราะความคิดเห็นของบุคคลในกลุ่มเกี่ยวกับปัญหาที่วิจัยอาจมีความขัดแย้งกัน อย่างรุนแรง

2. คัดเลือกผู้เชี่ยวชาญ

ผู้เชี่ยวชาญที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยด้วยเทคนิคเดลฟาย จะต้องเป็นผู้ที่รู้จริง และมีความเชี่ยวชาญในสาขาที่ผู้วิจัยสนใจศึกษา นอกจากนี้ยังจะต้องคัดเลือกเฉพาะผู้เชี่ยวชาญที่ยินดีเสียสละเวลาให้ สามารถตอบแบบสอบถามได้จนเสร็จ สิ้นกระบวนการวิจัย และสามารถติดต่อได้สะดวก

2.1 วิธีการเลือกผู้เชี่ยวชาญ ผลการวิจัยขึ้นอยู่กับผู้เชี่ยวชาญตั้งนั้นในการหาผู้เชี่ยวชาญจึงอาจเริ่มต้นจากเอกสารที่เกี่ยวข้องหรือติดต่อสอบถามหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรง เพื่อให้ได้ผู้เชี่ยวชาญจำนวนหนึ่งก่อน แล้วจึงให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวนนี้เสนอชื่อผู้ที่คิดว่าเหมาะสม จะเป็นผู้เชี่ยวชาญในปัญหาที่จะทำการวิจัยต่อไป (สร้อยธร ฉันทวรภาพ, 2544) การเลือกเพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์และเข้าใจในเรื่องที่จะศึกษาเป็นอย่างดี (Qualified) จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งที่ผู้วิจัยจะต้องกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกไว้ให้ชัดเจนและเหมาะสม

2.2 จำนวนผู้เชี่ยวชาญ ในการวิจัยโดยใช้เทคนิคเดลฟายนั้น จำนวนผู้เชี่ยวชาญที่จะเข้าร่วมโครงการนั้นขึ้นอยู่กับลักษณะของผู้เชี่ยวชาญ ถ้ากลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความเป็นเอกพันธ์สูงจะใช้ผู้เชี่ยวชาญ 10 – 15 คน แต่ถ้าผู้เชี่ยวชาญมีความเป็นเอกพันธ์ต่ำก็อาจต้องใช้ผู้เชี่ยวชาญมากกว่า 30 คน จะได้ความเชื่อมั่นสูง แต่ผลจากการวิจัยพบว่าถ้าเป็นผู้เชี่ยวชาญโดยทั่วไปหากมีจำนวนตั้งแต่ 17 คนขึ้นไปแล้ว อัตราการลดลงของความคลาดเคลื่อนจะมีน้อย (เกษม บุญอ่อน, 2522)

MacMillan (เกษม บุญอ่อน, 2522 อ้างอิงจาก MacMillan, 1971) ได้เสนอผลการวิจัยเกี่ยวกับจำนวนผู้เชี่ยวชาญที่ใช้ในการวิจัยและค่าการเปลี่ยนแปลงของความคลาดเคลื่อนในการประชุมประจำปีของ California Junior College Association เมื่อปี พ.ศ.2514 ซึ่งผลการวิจัยแสดงได้ ดังนี้

ตารางแสดงการลดลงของความคลาดเคลื่อนของจำนวนผู้เชี่ยวชาญ

จำนวนผู้เข้าร่วมโครงการ (ผู้เชี่ยวชาญ)	การลดลงของความ คลาดเคลื่อน	ความคลาดเคลื่อนที่ลดลง
1 – 5	1.20 – 0.70	0.50
5 – 9	0.70 – 0.58	0.12
9 – 13	0.58 – 0.54	0.04
13 – 17	0.54 – 0.50	0.04
17 – 21	0.50 – 0.48	0.12
21 – 25	0.48 – 0.46	0.12
25 – 29	0.46 – 0.44	0.12

จากตารางแสดงให้เห็นว่าเมื่อใช้ผู้เชี่ยวชาญตั้งแต่ 17 คนขึ้นไป ค่าความคลาดเคลื่อนจะลดลงในอัตราที่คงที่ ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า การวิจัยโดยใช้เทคนิคเดลฟายควรจะใช้ผู้เชี่ยวชาญอย่างน้อย 17 คนขึ้นไป

3. สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูลเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยด้วยเทคนิคเดลฟายก็คือแบบสอบถาม โดยแบ่งการเก็บข้อมูลออกเป็น 3 - 4 รอบ ขึ้นอยู่กับผลการวิจัยในแต่ละรอบที่ได้รับ โดยทั่วไปจะใช้เวลาในการส่งและตอบกลับแบบสอบถามแต่ละรอบไม่เกิน 2

สัปดาห์ ดังนั้น การวิจัยด้วยเทคนิคเดลฟายทั้งกระบวนการจะใช้เวลาประมาณ 2 - 3 เดือน ในแต่ละรอบประกอบด้วยแบบสอบถามแบบต่างๆ ดังนี้

รอบที่ 1 : แบบสอบถามแบบปลายเปิด

แบบสอบถามรอบที่ 1 จะเป็นแบบสอบถามแบบปลายเปิด (Opened End) ซึ่งเป็นการถามอย่างกว้าง ๆ ให้ครอบคลุมประเด็นปัญหาของการวิจัย เพื่อต้องการเก็บรวบรวมความคิดเห็นจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญแต่ละคน กำหนดเวลาในการส่งแบบสอบถามกลับคืนภายในเวลา 2 สัปดาห์ สำหรับการวิเคราะห์คำตอบแบบสอบถามรอบนี้ ผู้วิจัยจะต้องรวบรวมความคิดเห็นและวิเคราะห์คำตอบโดยละเอียดแล้วนำมาสังเคราะห์เป็นประเด็นต่าง ๆ เพื่อกำหนดกรอบของปัญหาในรอบต่อไป

รอบที่ 2 : แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประเมินค่า

แบบสอบถามรอบที่ 2 พัฒนาจากคำตอบของแบบสอบถามในรอบที่ 1 โดยรวบรวมความคิดเห็นที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญทั้งหมดเข้าด้วยกัน รวมทั้งตัดข้อมูลที่ซ้ำซ้อนกันออก หลังจากนั้นจึงสร้างแบบสอบถามรอบที่ 2 ส่งกลับไปยังผู้เชี่ยวชาญกลุ่มเดิมอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งรอบที่ 2 นี้จะเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญออกความคิดเห็นในลักษณะของการจัดระดับความสำคัญในคำถามแต่ละข้อ รวมทั้งระบุเหตุผลที่เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยลงในช่องว่างท้ายข้อความ นอกจากนี้ยังสามารถเขียนคำแนะนำเพิ่มเติมได้อีกด้วยสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลของแบบสอบถามรอบนี้ ส่วนใหญ่จะหาค่ามัธยฐาน ฐานนิยม หรือพิสัยระหว่างควอไทล์หรือค่า IR (Interquartile Range)

รอบที่ 3 : แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประเมินค่า

แบบสอบถามรอบที่ 3 เป็นการพัฒนาคำตอบจากแบบสอบถามรอบที่ 2 โดยพิจารณาจากค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ ถ้าพบว่าค่า IR มีค่าน้อย แสดงว่าความคิดเห็นที่ได้จากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญค่อนข้างสอดคล้องกัน สามารถสรุปความได้ แต่ถ้าค่า IR มีค่ามาก แสดงว่าความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้งหมดค่อนข้างกระจัดกระจาย ยังไม่สามารถสรุปความได้ ๆ ได้ จะต้องสร้างแบบสอบถามฉบับใหม่เป็นรอบที่ 3 โดยมีข้อความเดียวกันกับแบบสอบถามรอบที่ 2 แต่เพิ่มตำแหน่งของค่ามัธยฐาน ค่า IR และเขียนเครื่องหมายแสดงตำแหน่ง ที่ผู้เชี่ยวชาญผู้นั้นได้ตอบในแบบสอบถามรอบที่ 2 ลงไป แล้วส่งกลับไปให้ผู้เชี่ยวชาญคนเดิมอีกครั้งหนึ่ง เพื่อให้ยืนยันคำตอบเดิมหรือเปลี่ยนแปลงคำตอบใหม่

การเก็บข้อมูลรอบที่ 3 นี้ จึงมีความสำคัญมาก เนื่องจากการยืนยันคำตอบของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญในประเด็นคำถามเดิม ผู้วิจัยจะต้องมีความรอบคอบและไม่มั่วคลิดใด ๆ ในการวิเคราะห์ข้อมูลและการระบุเครื่องหมายแสดงตำแหน่งที่ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 17 คนได้ตอบแบบสอบถามในรอบที่ 2 ที่ผ่านมาแล้ว

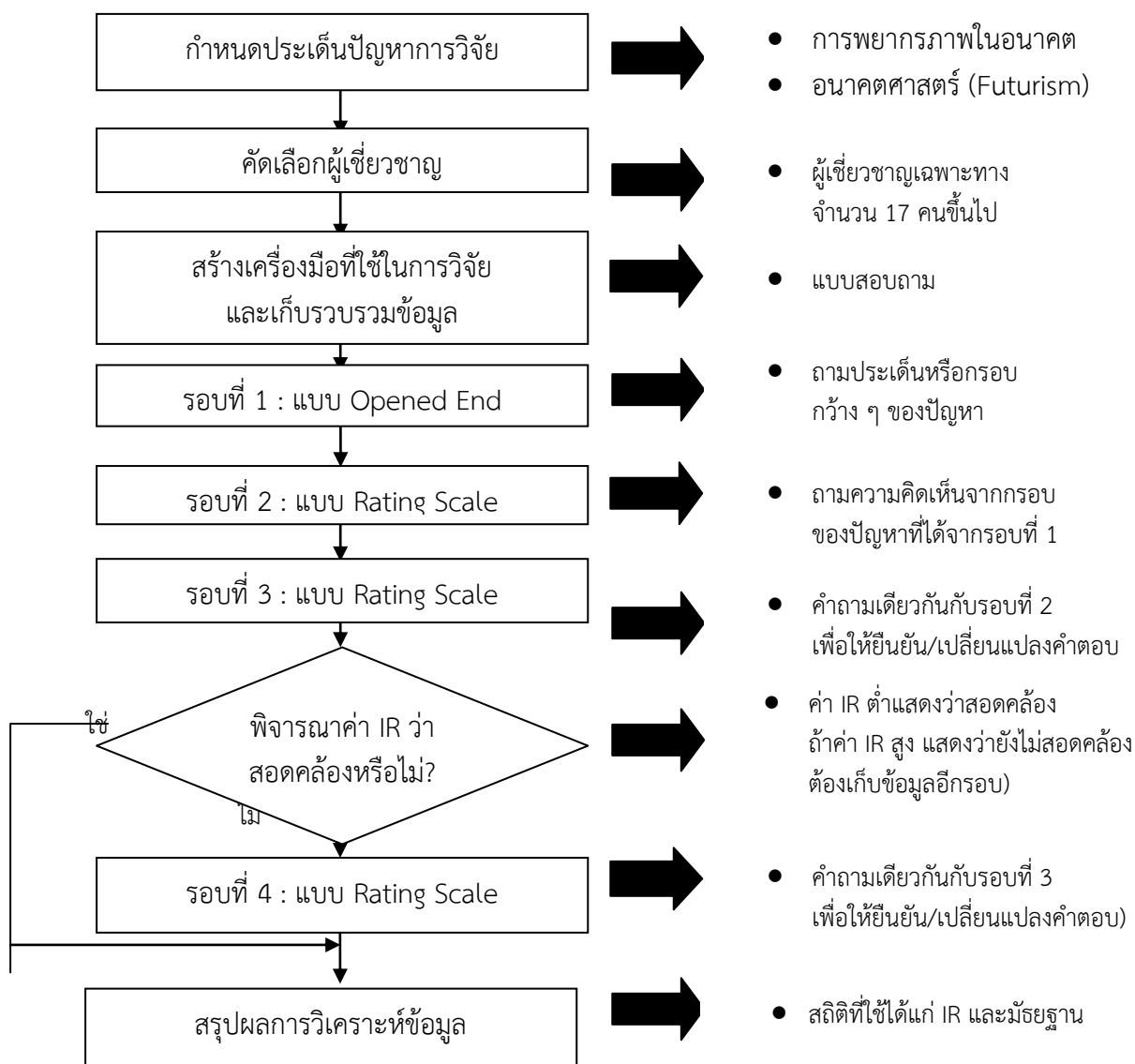
รอบที่ 4 : แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประเมินค่า

แบบสอบถามรอบที่ 4 กระทำตามขั้นตอนเดียวกันกับรอบที่ 3 ซึ่งถ้าผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ในรอบนี้ได้คำตอบที่สอดคล้องกัน กล่าวคือ ถ้าได้ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์หรือค่า IR น้อย แสดงว่าความคิดเห็นที่ได้จากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันก็สามารถยุติกระบวนการวิจัยและสรุปผลการวิจัยได้ โดยทั่วไปการวิจัยด้วยเทคนิคเดลฟาย ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญในรอบที่ 3 และรอบที่ 4 จะมีความแตกต่างกันน้อยมาก ดังนั้น จึงอาจจะสรุปผลการวิจัย

ได้ตั้งแต่แบบสอบถามรอบที่ 3 ถ้าพบว่าค่า IR ที่ได้ในแต่ละคำถามมีค่าน้อยๆ แสดงว่า ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญอยู่ในวงแคบ ๆ ก็ไม่จำเป็นต้องเก็บข้อมูล ในรอบที่ 4

4. สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากได้คำตอบจากผู้เชี่ยวชาญที่สอดคล้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน จากแบบสอบถามรอบที่ 3 หรือรอบที่ 4 โดยพิจารณาจากค่าพิสัยระหว่างควอไทล์เป็นหลักแล้ว ผู้วิจัยก็สามารถสรุปคำตอบได้ที่ละประเด็นๆ จากแบบสอบถามเพื่อสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลและรายงานข้อค้นพบภาพในอนาคตของปัญหาการวิจัยเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ได้ต่อไป

ภาพที่ 5 กระบวนการวิจัยด้วยเทคนิคเดลฟาย

3.6 ข้อดีและข้อเสียของการวิจัยด้วยเทคนิคเดลฟาย

ข้อดีของการวิจัยด้วยเทคนิคเดลฟาย มีดังนี้

1. มีความเชื่อถือ ผลการวิจัยด้วยเทคนิคเดลฟายจะมีความน่าเชื่อถือมากและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้เนื่องจากสาเหตุดังนี้

1.1 เป็นคำตอบที่ได้จากความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิ ที่มีความชำนาญพิเศษ ในสาขาวิชานั้นๆ อย่างแท้จริงพิเศษ ในสาขาวิชานั้นๆ อย่างแท้จริง

1.2 ผลการวิจัยได้ผ่านกระบวนการพิจารณาจากการย้าถามหลายรอบ จึงเป็นคำตอบที่กลั่นกรองอย่างรอบคอบ ช่วยให้เกิดความเชื่อมั่นของผลการวิจัยสูง

1.3 ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ ไม่ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลทางความคิดของกลุ่ม เนื่องจากไม่มีการแจ้งผู้เชี่ยวชาญในกลุ่มให้ทราบและไม่ทราบด้วยว่าแต่ละคนเสนอความคิดเห็นอย่างไร ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนจึงมีโอกาสแสดงความคิดเห็นได้อย่างเท่าเทียมกันและได้ตอบแบบสอบถามฉบับเดียวกันทุกรอบ รวมทั้งมีโอกาสปรับเปลี่ยนหรือยืนยันความคิดเห็นของตนจนเกิดความมั่นใจในคำตอบที่ได้

2. ใช้เวลาในกระบวนการวิจัยไม่มาก เนื่องจากในกระบวนการเก็บข้อมูลแต่ละรอบจะใช้เวลาประมาณ 2 สัปดาห์ ดังนั้น จึงใช้เวลาทั้ง กระบวนการประมาณ 2-3 เดือน ซึ่งเป็นวิธีวิจัยที่ใช้เวลาน้อยแต่ได้ผลน่าเชื่อถือและสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ได้

3. ใช้งบประมาณในการวิจัยไม่มากเนื่องจากไม่ต้องมีการพบปะโดยตรงของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ แต่ใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลแต่ละรอบๆ ทำให้ประหยัดค่าใช้จ่ายลงไปได้มากซึ่งปัจจุบันนี้ยังมีความสะดวกมากขึ้นเนื่องจากสามารถใช้เทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตเป็นช่องทางในการตอบแบบสอบถามและติดต่อสื่อสาร ระหว่างผู้เชี่ยวชาญกับผู้วิจัย

4. ทำการวิจัยได้ทุกสถานการณ์ สามารถเก็บข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญที่อยู่ในสถานที่แตกต่างกันได้ทั้งทางสภาพภูมิศาสตร์และเวลา

5. เป็นวิธีวิจัยที่มีขั้นตอนการดำเนินการไม่ซับซ้อน รวมทั้งผู้วิจัยสามารถทราบลำดับความสำคัญของข้อมูลและเหตุผลในการตอบรวมทั้งความสอดคล้องของความคิดเห็นในประเด็นต่างๆ

6. วิเคราะห์ข้อมูลง่าย เนื่องจากใช้สถิติพื้นฐานเพียงค่าเฉลี่ย มัธยฐาน และพิสัยระหว่างควอไทล์เท่านั้น

ถึงแม้ว่าเทคนิคเดลฟายจะมีข้อดีหลายประการ แต่ก็ยังมีข้อเสียหรือข้อจำกัดที่ผู้วิจัยควรระวังหลายประการเช่นกันดังนี้ (ประยูร ศรีประสาธน์, 2523; สุวรรณ เชื้อรัตนพงษ์, 2528)

ข้อเสียหรือข้อจำกัดของเทคนิคเดลฟาย

1. การกำหนดกรอบให้ผู้เชี่ยวชาญ เป็นการจำกัดกรอบความคิดของผู้เชี่ยวชาญ ทำให้แนวความคิดที่ได้ถูกจำกัดอยู่ในกรอบเฉพาะที่ผู้วิจัยกำหนดขึ้นเท่านั้น

2. การคัดเลือกและเกณฑ์การพิจารณาเลือกผู้เชี่ยวชาญ ถ้าไม่เหมาะสมจะทำให้ได้ผู้ที่ไม่มีความรู้หรือเชี่ยวชาญในเรื่องที่ต้องการความคิดเห็นอย่างแท้จริง ทำให้ข้อมูลขาดความน่าเชื่อถือได้

3. ผู้วิจัยขาดความรอบคอบหรือมีความลำเอียงในการพิจารณาวิเคราะห์คำตอบแต่ละรอบ

4. การใช้เวลาในการตอบแบบสอบถามปลายเปิดมากเกินไป และต้องตอบหลายๆ รอบเพื่อกลั่นกรองความคิด ทำให้ผู้ตอบรู้สึกเบื่อหน่าย หรือรู้สึกว่าการตอบมากเกินไปจนอาจจะไม่ได้รับความร่วมมือในการตอบรอบหลังๆ

5. การสูญหายระหว่างทางของการส่งแบบสอบถาม หรือการไม่ได้รับแบบสอบถาม กลับคืนครบถ้วนแต่ละรอบ

3.7 ปัญหาที่พบในการวิจัยโดยใช้เทคนิคเดลฟาย

ชินชฐา วิทยาอนุมาส (2531) กล่าวถึงปัญหาที่พบในการวิจัยโดยใช้เทคนิคเดลฟาย ดังนี้

1. ผู้วิจัยต้องมีความอดทนที่จะรอคอยหรือติดต่อกับผู้เชี่ยวชาญ และต้องใช้ความพยายามในการติดต่อทวงถามข้อมูล

2. เวลาที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จะต้องใช้เวลาเก็บข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนมาก ดังนั้นหากผู้เชี่ยวชาญที่เข้าร่วมในโครงการวิจัยมีจำนวนมากก็ยิ่งจะทำให้เสียเวลามากขึ้น

3. การตอบแบบสอบถามรอบที่ 3 กรณีความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญคนใดคนหนึ่งไม่สอดคล้องกับความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ และถ้าหากยังยืนยันความคิดเห็นของตนก็就会被ขอร้องให้แสดงเหตุผลประกอบ เงื่อนไขนี้ทำให้ผู้เชี่ยวชาญหลายคนเปลี่ยนความคิดเห็นของตนให้สอดคล้องกับความคิดเห็นของกลุ่ม

4. ในการวิเคราะห์ข้อมูล ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่ไม่สอดคล้องกับความคิดเห็นของกลุ่มจะถูกตัดออกทั้งๆ ที่บางครั้งเป็นความคิดเห็นที่ดี ถูกต้องและมีประโยชน์

5. บางครั้งผู้เชี่ยวชาญอาจจะไม่ได้เป็นผู้ตอบแบบสอบถามด้วยตนเอง หากไม่เห็นความสำคัญของการวิจัยหรือด้วยเหตุผลใดก็ตาม โดยเฉพาะในกรณีที่ส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ ซึ่งผู้วิจัยไม่มีโอกาสทราบก็จะทำให้ข้อมูลที่ได้นั้นไม่ตรงตามจุดมุ่งหมายของการวิจัย

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และกระบวนการวิจัยโดยใช้เทคนิคเดลฟาย สรุปได้ดังนี้

ผการัตน์ สุขชม (2553) ได้ศึกษารูปแบบการดำเนินชีวิตที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครู สังกัดเทศบาลนครขอนแก่น และความคิดเห็นที่มีต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครูสังกัดโรงเรียนเทศบาลนครขอนแก่น จำนวน 249 คน ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการดำเนินชีวิตที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แบ่งเป็น 4 ด้าน คือ 1) ด้านเศรษฐกิจในภาพรวมมีการปฏิบัติในระดับมาก ($\bar{X} = 3.91$) ได้แก่ การลดค่าใช้จ่าย การประหยัดด้านการอุปโภคบริโภค ($\bar{X} = 4.04$) การออมเงินและสวัสดิการ ($\bar{X} = 4.03$) ประกอบอาชีพโดยการพึ่งตนเอง ($\bar{X} = 3.89$) และการวางแผนรายรับรายจ่าย ($\bar{X} = 3.66$) 2) ด้านสังคม ในภาพรวมมีการปฏิบัติในระดับมาก ($\bar{X} = 4.22$) ได้แก่ ความสัมพันธ์ที่ดีกับครอบครัว ($\bar{X} = 4.26$) ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ($\bar{X} = 4.26$) มีทัศนคติที่ดีต่อการทำงาน เพื่อนร่วมงาน ผู้บริหารและคนรอบข้าง ($\bar{X} = 4.20$) และมีส่วนช่วยเหลือสังคม ($\bar{X} = 4.16$) 3) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในภาพรวมมีการปฏิบัติในระดับมาก ($\bar{X} = 4.13$) ได้แก่ รู้จักการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการ ($\bar{X} = 4.15$) เลือกใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด ($\bar{X} =$

4.13) อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ($\bar{X} = 4.13$) และรู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างรอบคอบ ($\bar{X} = 4.09$) 4) ด้านวัฒนธรรม ในภาพรวมมีการปฏิบัติในระดับมาก ($\bar{X} = 4.22$) เรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ รู้จักเลือกรับและแยกแยะวัฒนธรรมอื่น ($\bar{X} = 4.30$) มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย ภูมิปัญญาท้องถิ่น ($\bar{X} = 4.24$) เห็นประโยชน์และคุณค่าของภูมิปัญญาไทย ภูมิปัญญาท้องถิ่น ($\bar{X} = 4.23$) และพัฒนาเทคโนโลยีจากภูมิปัญญาก่อให้เกิดประโยชน์ ($\bar{X} = 4.09$) ส่วนความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครูสังกัดโรงเรียนเทศบาลนครขอนแก่นมีความคิดเห็นที่ครอบคลุมทั้งด้านเศรษฐกิจ คือ การดำรงชีวิตโดยรายได้สมดุลกับรายจ่าย มีเหตุผลในการใช้จ่ายเงิน มีเหตุผลในการใช้ของ เพราะจำเป็นหรือฟุ่มเฟือย มีการออมเงิน ด้านสังคมคือการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน แบ่งปันกำลังทรัพย์ กำลังกาย กำลังใจ และกำลังความรู้ การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีความเพียร มีความอดทน ด้านสิ่งแวดล้อม คือ การจัดการกับทรัพยากรธรรมชาติให้สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างยั่งยืน ด้านวัฒนธรรม คือ เห็นประโยชน์และคุณค่าของภูมิปัญญาไทย ภูมิปัญญาท้องถิ่น รู้จักเลือกรับและแยกแยะวัฒนธรรมอื่นๆ

ศาสตราจารย์ (2550) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนในอำเภออุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น โดยศึกษาคุณลักษณะที่เป็นจริงและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนตามความคิดเห็นของผู้ปกครอง ครู และนักเรียนในอำเภออุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น แล้วทำการเปรียบเทียบคุณลักษณะที่เป็นจริงกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน ในอำเภออุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น เพื่อให้ได้ แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน ในอำเภออุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น จากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัย จำนวน 665 คน ประกอบด้วย ผู้ปกครอง ครู และนักเรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ปีการศึกษา 2549 ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะที่เป็นจริงของนักเรียนตามความคิดเห็นของผู้ปกครอง ครู และนักเรียนในอำเภออุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับกลาง ($\bar{X} = 3.35$) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านสุขภาพและด้านความเป็นไทย อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.67$, $\bar{X} = 3.51$) ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและการมีส่วนร่วม ด้านทักษะการประกอบอาชีพ ด้านลักษณะนิสัยและความประพฤติ ด้านเทคโนโลยี และด้านความรู้ความสามารถ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.38$, $\bar{X} = 3.28$, $\bar{X} = 3.27$, $\bar{X} = 3.20$, $\bar{X} = 3.15$) และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน ตามความคิดเห็นของ ผู้ปกครอง ครู และนักเรียน ในอำเภออุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.47$) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านด้านความเป็นไทย และสุขภาพ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.59$, $\bar{X} = 4.56$) ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและการมีส่วนร่วม ด้านลักษณะนิสัยและความประพฤติ ด้านความรู้ความสามารถ ด้านเทคโนโลยี และ ด้านทักษะการประกอบอาชีพ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 4.48$, $\bar{X} = 4.44$, $\bar{X} = 4.41$, $\bar{X} = 4.40$, $\bar{X} = 4.36$)

จากการทดสอบสัดส่วนของความคิดเห็นต่อคุณลักษณะที่เป็นจริงโดยกลุ่มผู้ปกครอง ครู และนักเรียน ในอำเภออุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น พบว่า สัดส่วนความคิดเห็นแต่ละระดับของทั้ง 3 กลุ่ม แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีค่า $P = 0.002$ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านสุขภาพมีสัดส่วนความคิดเห็นแต่ละระดับ ของทั้ง 3 กลุ่ม ไม่แตกต่างกันที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านลักษณะนิสัยและความประพฤติ ด้านความรู้ความสามารถ ด้านทักษะการประกอบอาชีพ ด้าน

เทคโนโลยี ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและการมีส่วนร่วม และด้านความเป็นไทยมีส่วนความคิดเห็นแต่ละระดับของทั้ง 3 กลุ่มแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากการทดสอบสัดส่วนของความคิดเห็นต่อคุณลักษณะที่เป็นจริงโดยภาพรวมของกลุ่มผู้ปกครอง ครู และนักเรียน ในอำเภออุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น พบว่าสัดส่วนความคิดเห็นแต่ละระดับของทั้ง 3 กลุ่มแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีค่า $P = 0.400$ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านลักษณะนิสัยและความประพฤติ ด้านสุขภาพ ด้านความรู้ความสามารถ ด้านทักษะการประกอบอาชีพ ด้านเทคโนโลยี ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและการมีส่วนร่วม และด้านความเป็นไทยมีส่วนความคิดเห็นแต่ละระดับ ของทั้ง 3 กลุ่ม ไม่แตกต่างกันที่ระดับ 0.05 ส่วน

แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนในอำเภออุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน แนวทางการพัฒนา คือ การใช้เทคโนโลยีในการสืบค้นข้อมูล รองลงมาคือ กิจกรรมลูกเสือเนตรนารี การศึกษาแหล่งเรียนรู้ในชุมชน การเข้าค่ายวิชาการ และการเข้าค่ายคุณธรรม ตามลำดับ ส่วนการจัดกิจกรรมเสริมด้านอื่น แนวทางการพัฒนา คือ กิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม รองลงมา กิจกรรมต่อต้านยาเสพติด กิจกรรมกีฬา กิจกรรมออมทรัพย์ กิจกรรมวิทย์พุทธ และกิจกรรมดนตรี ตามลำดับ

ลัดคนา ส่วนลม้าย (2549) ได้ทำการศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบุคลากรงานทะเบียนและวัดผล มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ โดยใช้เทคนิคเดลฟาย จากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 22 คน เป็น ผู้ทรงคุณวุฒิ มีประสบการณ์ในงานบริหารในมหาวิทยาลัยหรือสถาบันอุดมศึกษาอื่น จำนวน 11 คน และเป็นหัวหน้างานทะเบียนและวัดผล หรือผู้ปฏิบัติงานทะเบียนซึ่งมีประสบการณ์ในการทำงานด้านนี้ ไม่น่ากว่า 5 ปี จำนวน 11 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา เป็นแบบสอบถาม 3 ชุด คือ ชุดที่ 1 เป็นแบบสอบถามแบบปลายเปิดใช้สอบถามรอบที่หนึ่ง ชุดที่ 2 เป็นแบบสอบถามที่เป็นมาตรฐานประเมินค่า 5 ระดับ ใช้สอบถามรอบที่สอง ชุดที่ 3 เป็นแบบสอบถามเหมือนชุดที่ 2 แต่เพิ่มค่ามัธยฐาน และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ ใช้สอบถามรอบที่สาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่ามัธยฐาน ค่าฐานนิยม ค่าเฉลี่ย และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ ผลการศึกษาพบว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบุคลากรงานทะเบียนและวัดผลมหาวิทยาลัย เทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ ที่ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นสอดคล้องกัน (ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์น้อยกว่า 1.00) ว่ามีความสำคัญจำเป็นมากที่สุด (ค่ามัธยฐานตั้งแต่ 4.50 ขึ้นไป) ได้แก่

ด้านความรู้ ความสามารถ ประกอบด้วย 1) รู้และเข้าใจระเบียบ ข้อบังคับ เกี่ยวกับงานทะเบียน และวัดผล 2) รู้และเข้าใจหลักการวัด ประเมินผล 3) รู้วัตถุประสงค์และขอบข่ายของงานทะเบียนและวัดผล 4) สามารถจัดเก็บและใช้ฐานข้อมูลงานทะเบียนอย่างถูกต้องเป็นระบบ และ 5) สามารถทำงานเป็นทีมกับผู้อื่นได้

ด้านคุณธรรม จริยธรรม ประกอบด้วย 1) ซื่อสัตย์ สุจริต เที่ยงธรรม 2) มีความรับผิดชอบต่อเวลา 3) มีจรรยาบรรณในการทำงานบริการ 4) เสียสละและอุทิศเวลาในการทำงาน 5) เก็บรักษาข้อมูลที่เป็นความลับได้อย่างดี 6) คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมและนักศึกษาเป็นหลัก และ 7) เคารพกฎเกณฑ์และกติกา

ด้านบุคลิกภาพ ประกอบด้วย 1) สื่อสารติดต่อกับบุคลากรทุกฝ่ายได้ดี 2) กระตือรือร้น ทำงานรวดเร็ว ขยันหมั่นเพียร 3) ยึดมั่นแจ่มใส อ่อนน้อมถ่อมตน 4) ปฏิบัติงานอย่างมีมิตรไมตรีกับทุกคน 5) อารมณ์ดี พร้อมให้คำตอบ และ 6) ปฏิบัติงานเพื่อประโยชน์ขององค์กรเป็นหลัก

ด้านคุณลักษณะเฉพาะตัว ประกอบด้วย 1) ตระหนักว่างานบริการด้านทะเบียนและวัดผลเป็นงาน ที่มีเกียรติ 2) ตระหนักถึงความสำคัญของงานที่ทำซึ่งจะมีผลต่อภาพลักษณ์ขององค์กร 3) เอาใจใส่ติดตามงานทุกขั้นตอน 4) ปฏิบัติงานตามคำร้องของนักศึกษาได้ถูกต้องและตามกำหนดเวลา และ 5) ปฏิบัติงานโดยคำนึงถึงความพึงพอใจของผู้ใช้บริการเป็นหลัก

พรรณวดี พันธุงษา (2553) ได้ทำการพัฒนาความเข้าใจและการเข้าถึงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและการสร้างเครือข่ายเยาวชนในโรงเรียนมัธยมศึกษาโดยใช้กระบวนการกลุ่ม โดยทำการศึกษาความเข้าใจและการเข้าถึงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเยาวชน และศึกษาผลของกระบวนการกลุ่มต่อการพัฒนาความเข้าใจและการเข้าถึงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและการสร้างเครือข่ายเยาวชน รวมถึงการประเมินโครงการเกี่ยวกับกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเครือข่ายเยาวชน ผลการวิจัยพบว่า

ความเข้าใจและการเข้าถึงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเยาวชนในจังหวัดขอนแก่น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 89.79 คิดเป็นร้อยละ 74.8 แสดงว่ามีความรู้เข้าใจอยู่ในระดับมาก ส่วนค่าเฉลี่ยการเข้าถึงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเท่ากับ 40.03 คิดเป็นร้อยละ 66.7 แสดงว่า มีการเข้าถึงอยู่ในระดับน้อย และพบว่าเยาวชนหญิงมีความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมากกว่าเยาวชนชาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ประสิทธิผลของโปรแกรมกระบวนการกลุ่มต่อการพัฒนาความเข้าใจและการเข้าถึงเศรษฐกิจพอเพียง และการสร้างเครือข่ายเยาวชน พบว่า 1) นักเรียนกลุ่มทดลองมีความเข้าใจการเข้าถึงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2) นักเรียนกลุ่มทดลองมีความเข้าใจและการเข้าถึงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการประเมินโครงการเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเครือข่ายเยาวชน พบว่าเยาวชนที่เข้าร่วมโปรแกรมกระบวนการกลุ่ม สามารถสร้างเครือข่าย ได้ 6 เครือข่าย เกิดโครงการเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง 6 โครงการ และผลการประเมินโครงการมีคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 81- 85 คะแนน จัดอยู่ในเกณฑ์ดีมากทุกกลุ่ม

ข้อเสนอแนะสำคัญ ในการใช้โปรแกรมกระบวนการกลุ่มเพื่อพัฒนาความเข้าใจและการเข้าถึงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ควรจัดโปรแกรมให้เหมาะสมกับบริบททางสังคมของเยาวชน

สุกัญญา ปันนาค (2547) ทำการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาการดำเนินงานในการเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความมีระเบียบวินัยของนักเรียน โรงเรียนสุนารีวิทยา อำเภอเมืองจังหวัดนครราชสีมา ในด้านการมาโรงเรียน การเข้าชั้นเรียน การพบครูที่ปรึกษา การแต่งกายและทรงผม โดยใช้การวิจัยการปฏิบัติการ (Action Research) ดำเนินการพัฒนา 2 วงรอบแต่ละวงรอบประกอบด้วย การวางแผน (Planning) การปฏิบัติตามแผน (Action) การสังเกต(Observation) และการสะท้อนผล (Reflection)กลุ่มผู้ร่วมศึกษาจำนวน 8 คน ประกอบด้วย ผู้ศึกษาและผู้ร่วมศึกษา ซึ่งเป็นครูคณะสี่ 7 คน กลุ่มผู้ให้ข้อมูลจำนวน 110 คน ประกอบด้วย นักเรียนกลุ่มเป้าหมาย 80 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลได้แก่ แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม วิเคราะห์ใช้เทคนิคการตรวจสอบข้อมูลสามเส้า (Triangulation Technique) และนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงบรรยาย (Narrative) ผลการศึกษาค้นคว้า พบว่า

ก่อนการดำเนินงานเพื่อเสริมสร้างความมีระเบียบวินัยของนักเรียนนั้น มีการจัดกิจกรรมตามความคิดของครูกลุ่มหนึ่ง นักเรียนไม่มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการ และความสนใจของนักเรียน และยังไม่ได้ดำเนินไปตามกรอบการศึกษาค้นคว้าทั้ง 4 ด้าน อย่างเต็มที่ เมื่อดำเนินงานเพื่อเสริมความมีระเบียบวินัยของนักเรียนโดยการจัดกิจกรรมอบรมและให้ความรู้ กิจกรรมพื้ดิน้อย และกิจกรรมกีฬาเสริมสร้างระเบียบวินัย ส่งผลให้นักเรียนกลุ่มหมายมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ดังนี้ การมาโรงเรียนของนักเรียนทันเข้าแถวเคารพธงชาติและร่วมกิจกรรมหน้าเสาธง การมาโรงเรียนสายบ่อยครั้งของนักเรียนลดลง การเข้าเรียน นักเรียนตามตารางสอนที่โรงเรียนกำหนดด้วยความตั้งใจ เข้าเรียนสม่ำเสมอ ไม่หลบหลีกการเข้าเรียน และแนะนำเพื่อนให้เข้าเรียนเช่นกัน การพบครูที่ปรึกษาของนักเรียนเพื่อร่วมกิจกรรมกลุ่ม และชักชวนเพื่อนผู้อื่นให้ไปพบครูที่ปรึกษา การแต่งกายและทรงผม นักเรียนที่แต่งกายไม่เรียบร้อย ทรงผมผิดระเบียบ มีความกระตือรือร้นที่จะแก้ไขปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้น ทำให้สถิติของนักเรียนที่มีพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ด้านความมีระเบียบวินัยลดน้อยลง

การดำเนินงานเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความมีระเบียบวินัยของนักเรียน โดยใช้กิจกรรมการอบรม และการให้ความรู้แก่นักเรียน กิจกรรมพื้ดิน้อย และกิจกรรมกีฬาเสริมสร้างระเบียบวินัย เป็นเหตุให้บรรลุเป้าหมายของการพัฒนา กล่าวคือ นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจและตระหนักเรื่องระเบียบวินัย และปรับพฤติกรรมของตนเองให้เป็นผู้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความมีระเบียบวินัย อย่างไรก็ตามการจัดกิจกรรมยังมีจุดอ่อนที่ควรพัฒนาได้แก่ การดำเนินกิจกรรมพื้ดิน้อย และกิจกรรมกีฬาเสริมสร้างระเบียบวินัย ซึ่งทั้งสองกิจกรรมนี้มีความแตกต่างในการปฏิบัติ คือ กิจกรรมพื้ดิน้อยขณะจัดยังคงเป็นงานเนื้อหาวิชาการ และงานปกครอง แต่กิจกรรมเสริมสร้างระเบียบวินัยมีความเป็นอิสระไม่เป็นระเบียบแบบแผน อาจจะทำให้นักเรียนที่ร่วมกิจกรรมนี้ปฏิบัติตนออกนอกกรอบของการศึกษาค้นคว้าได้ ดังนั้น จึงต้องควรมีการวางแผนให้รอบครอบ หรือเลือกจัดกิจกรรมพื้ดิน้อยอย่างต่อเนื่อง เพียงกิจกรรมเดียว เพื่อพัฒนาการดำเนินงานเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความมีระเบียบวินัยของนักเรียนให้สอดคล้องกับความต้องการของโรงเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน ที่เห็นความสำคัญในการพัฒนาดำเนินงาน เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความมีระเบียบวินัยของนักเรียนต่อไป

นุชจริย์ ม่วงอยู่ (2550) ทำการศึกษาการจัดประสบการณ์แบบโครงการเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในเด็กปฐมวัย จากกลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กปฐมวัย ชาย-หญิง อายุระหว่าง 5-6 ปี ชั้นอนุบาลปีที่ 3 ปีการศึกษา 2550 ภาคเรียนที่ 2 โรงเรียนเกษมพิทยา เขตวัฒนา กรุงเทพฯ จำนวน 17 คน โดยการสุ่มอย่างง่าย เพื่อจัดให้เด็กได้รับการจัดประสบการณ์แบบโครงการ เป็นระยะเวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 5 วัน วันละ 60 นาที เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือ แผนจัดประสบการณ์แบบโครงการแบบสังเกตคุณลักษณะตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์คือ t-test dependent Samples ผลการวิจัยพบว่า เด็กปฐมวัยก่อนการจัดประสบการณ์และหลังการจัดประสบการณ์แบบโครงการมีลักษณะตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยเด็กปฐมวัยมีคุณลักษณะตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงด้านจิตใจ ด้านสังคม ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ด้านความรู้และเทคโนโลยี หลังจัดประสบการณ์สูงกว่าก่อนการจัดประสบการณ์

แคทลียา บาลโธสง (2553) ทำการศึกษาความเข้าใจ การเข้าถึงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และนโยบายประชานิยมของผู้นำชุมชน และผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงบูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หลังการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้เชิงบูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยแบ่งการวิจัยเป็น 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 เป็นการสำรวจความเข้าใจ การเข้าถึงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และนโยบายประชานิยมของผู้นำชุมชน จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 398 คน ระยะที่ 2 พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เชิงบูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย (1) การฝึกอบรมให้ความรู้ (2) การศึกษาดูงาน และ (3) การประชุมเชิงปฏิบัติการกับผู้นำชุมชน จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 24 คน ระยะที่ 3 เปรียบเทียบความเข้าใจ การเข้าถึงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและนโยบายประชานิยมของผู้นำชุมชน ของผู้นำชุมชน หลังเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้เชิงบูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผลการวิจัยพบว่า

1. ผู้นำชุมชนมีค่าคะแนนเฉลี่ยความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 91.6$) และค่าคะแนนเฉลี่ยความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 39.47$) ส่วนค่าคะแนนเฉลี่ยความเข้าใจนโยบายประชานิยมพบว่าอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 54.41$) และค่าคะแนนเฉลี่ยความเข้าใจนโยบายประชานิยมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 22.83$)

2. ผู้นำชุมชนส่วนใหญ่มีความเข้าใจ และการเข้าถึงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หลังการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้เชิงบูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพิ่มขึ้นจากเดิมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ส่วนความเข้าใจนโยบายประชานิยม หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงบูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไม่แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่การเข้าถึงนโยบายประชานิยมลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ธัญญา กฤตานนท์ (2552) ทำการพัฒนาความเข้าใจและการเข้าถึงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ด้วยการสร้างแผนการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อพัฒนาความเข้าใจและการเข้าถึงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียน และเปรียบเทียบความเข้าใจและการเข้าถึงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) แผนการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เรื่อง “รอบรู้ ฉลาดคิด ดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง” 2) แบบวัดความรู้ความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และ 3) แบบวัดการเข้าถึงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าร้อยละ และการทดสอบค่าที ผลการวิจัยพบว่า 1) นักเรียนกลุ่มทดลองมีความเข้าใจและการเข้าถึงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในระยะหลังการทดสอบสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2) นักเรียนกลุ่มทดลองมีความเข้าใจและการเข้าถึงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และข้อเสนอแนะสำคัญของการวิจัยครั้งนี้ คือ การพัฒนาผู้เรียนที่ได้ผลดี คือ การจัดประสบการณ์ที่เฉพาะด้านและการมีส่วนร่วมของผู้เรียน

ผกาวิไล สุพรรณจิตวนา (2545) ศึกษาการพัฒนาารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารการพัฒนางานสาธารณสุขมูลฐานโดยใช้เทคนิคเดลฟาย การวิจัยนี้วัตถุประสงค์เพื่อพัฒนา

รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนางานสาธารณสุขมูลฐาน โดยพิจารณาใน 4 ประเด็น คือ ลักษณะหมู่บ้านพึ่งตนเองด้านสุขภาพ กระบวนการบริหารการพัฒนางานสาธารณสุขมูลฐาน บุคคล กลุ่มบุคคล ที่ควรเข้ามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนางานสาธารณสุขมูลฐาน และวิธีการ ที่ บุคคล กลุ่มบุคคล สามารถเข้ามีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารการพัฒนางานสาธารณสุขมูลฐาน จากกลุ่มศึกษาคือผู้เชี่ยวชาญด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน มีประสบการณ์การแก้ไขปัญหา และการพัฒนางานด้านสุขภาพในชุมชน จำนวน 18 คน แบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มข้าราชการ กลุ่ม นักพัฒนาองค์กรเอกชน และกลุ่มนักปราชญ์ชาวบ้าน ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยใช้เทคนิคเดลฟาย (Delphi Technique) ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญโดยใช้กรอบการสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง แล้วนำแนวคิดที่ได้จากการสัมภาษณ์ไปสร้างแบบสอบถามเดลฟาย รอบที่ 1 ให้ผู้เชี่ยวชาญแสดงความเห็น จากนั้น นำผลที่ได้ไปวิเคราะห์หาคำความคิดเห็นร่วมจัดทำเป็นแบบสอบถามรอบที่ 2 ให้ผู้เชี่ยวชาญยืนยันความเห็นอีกครั้ง

การศึกษาค้างนี้ มีผู้เชี่ยวชาญให้สัมภาษณ์และตอบแบบสอบถามครบทั้ง 3 รอบ จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 94.4 ผลการศึกษาพบว่ามีความเห็นที่สอดคล้องกันในลักษณะของหมู่บ้านที่ พึ่งตนเอง ที่ต้องเป็นหมู่บ้านพึ่งตนเองในทุกด้าน มีสิ่งแวดล้อมที่ดี ธรรมชาติสมบูรณ์ คนในชุมชน สามารถอยู่ร่วม ใช้ประโยชน์ และพึ่งพาธรรมชาติได้ ทำให้คนในชุมชนมีสภาพร่างกาย จิตใจ เข้มแข็ง นอกจากนี้ หมู่บ้านที่พึ่งตนเองด้านสุขภาพต้องมีวิถีชีวิตวัฒนธรรม ความเชื่อและภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่ง สามารถถ่ายทอดจากรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่งได้พร้อมมีความรู้ด้านสุขภาพที่จะพัฒนา ดูแลตนเองและ สมาชิกครอบครัวได้ การบริหารจัดการด้านการพัฒนาหมู่บ้านต้องดำเนินการภายใต้ความร่วมมือ อย่างมีจิตสำนึกในการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาของคนในหมู่บ้าน มีผู้นำการพัฒนาที่มีศักยภาพและมี พลังผลักดันการพัฒนาได้ และต้องมีการประสานเป็นเครือข่ายการพัฒนากับท้องถิ่นอื่นๆ

กระบวนการบริหารการพัฒนาที่จะมุ่งสู่การพึ่งตนเองด้านสุขภาพนั้น มี 7 ขั้นตอน 8nv การ กำหนดประเด็นปัญหาการแก้ไข/การพัฒนา การคัดเลือกผู้แทน/ผู้นำการพัฒนา การประเมิน ศักยภาพและเพิ่มส่วนขาดให้ชุมชน การปรับแนวคิด ทศนคติและสร้างความตระหนักในชุมชน การ สร้างการรวมกลุ่มและองค์กรชาวบ้าน การกำหนดบทบาท ภารกิจและมอบหมายงาน การติดตามการ ปฏิบัติงาน โดยมีกลุ่มบุคคลทุกคนในชุมชนที่ควรเข้ามีส่วนร่วมไม่ว่าจะเป็นผู้นำ เยาวชน แม่บ้าน ตัวแทนครัวเรือน ผู้ได้รับผลกระทบ หรือเป็นบุคคลที่พร้อมที่จะเข้าร่วมพัฒนาภายใต้การปรับบทบาท เป็นผู้สนับสนุนชุมชนของภาครัฐและเอกชน ซึ่งเข้าร่วมกับชุมชนเมื่อได้รับการร้องขอ ในการเข้าร่วม ของคนในชุมชนนั้น ควรเกิดความสนใจในการพัฒนา การต้องแก้ปัญหาทั้งที่มีผลไม่มีผลกระทบกับ ตนเอง ซึ่งต้องเป็นการเข้าร่วมพบปะพูดคุย ปรึกษาหารือในเวทีประชาคมของหมู่บ้าน เพื่อให้เกิดการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็น ตัดสินใจ ในการพัฒนาหมู่บ้านโดยรวม โดยต้อง ให้ความสม่ำเสมอในการเข้าร่วมตามที่โอกาสเอื้ออำนวย หรือตลอดระยะเวลาการพัฒนา

สุมาลี สร้างคำ (2554) ได้จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เรื่อง ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยใช้ โครงงานสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยศึกษาความรู้ความเข้าใจเรื่อง ปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง ความรู้ความสามารถในการจัดทำโครงงาน และความสามารถในการนำปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนชุมชนหม่มน วิทยาสรรพ์ อำเภอเมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี โดยใช้การวิจัยรูปแบบ One Shot Case Study

ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเรื่อง ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คิดเป็นร้อยละ 74.40 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือร้อยละ 70 และมีจำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์คิดเป็นร้อยละ 80.64 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ ร้อยละ 7 และนักเรียนมีคะแนนความสามารถในการจัดทำโครงการในระดับดีมาก คิดเป็นร้อยละ 20 และความสามารถในการจัดทำโครงการในระดับดี คิดเป็นร้อยละ 80 และนักเรียนมีความสามารถในการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 72 และระดับปานกลางร้อยละ 28

เอื้อพงศ์ เฉลิมเล่า (2552) ศึกษาผลของการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนในการทำโครงการเพื่อเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยทำการวิจัย 2 ระยะคือ ระยะแรกเป็นการสร้างและทดลองใช้เครื่องมือวิจัยโดยใช้แหล่งเรียนรู้ไร่จิตรกรวิ กลุ่มเป้าหมายคือ นักเรียนชุมนุมวิทยาศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/1 จำนวน 25 คนที่กำลังเรียนในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2550 โรงเรียนโนนหันวิทยายน อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น และระยะที่ 2 เป็นการนำเครื่องมือวิจัยไปปรับใช้กับแหล่งเรียนรู้ป่าสาธารณะหนองตะแบก (สวนพฤกษศาสตร์สมุนไพรร่องถิ่น) โดยมีกลุ่มเป้าหมายคือ นักเรียนชุมนุมวิทยาศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/1, 3/2, 3/3, 3/4 จำนวน 25 คนที่กำลังเรียนในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2551 โรงเรียนโนนหันวิทยายน รูปแบบการวิจัยใช้แนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติ (Action Research) มาประยุกต์ใช้ร่วมกับการวิจัยเชิงทดลอง (Pre-Experimental-Design) ทำการทดลองเพียงกลุ่มเดียว ทำการทดสอบหลังจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (One-Group Posttest Design) ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความสามารถในการเชื่อมโยงความรู้ในระดับมากร้อยละ 80 มีความสามารถในระดับปานกลางร้อยละ 16 และมีความสามารถในระดับน้อย ร้อยละ 4 และมีความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนในด้านกิจกรรมการเรียนรู้ สารการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ในชุมชน และวิทยาการท้องถิ่นมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

วรารณ ชันธัย (2544) ทำการศึกษารูปแบบการสอนวิทยาศาสตร์ที่ส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์ของผู้เรียน โดยใช้เทคนิคเดลฟาย จากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญในการวิจัยมีจำนวนทั้งหมด 24 คน ได้แก่ กลุ่มครูแห่งชาติและครูต้นแบบวิชาวิทยาศาสตร์ระดับมัธยมศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติจำนวน 18 คน กลุ่มอาจารย์ผู้สอนด้านหลักสูตรและการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ระดับอุดมศึกษาจำนวน 3 คน และกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านความฉลาดทางอารมณ์จำนวน 3 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม ชนิดปลายเปิดในรอบที่ 1 และแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับในรอบที่ 2 และรอบที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูลรอบที่ 1 ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ส่วนรอบที่ 2 และรอบที่ 3 วิเคราะห์หาฉันทมติของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ใช้การคำนวณค่ามัธยฐาน (Median) ค่าสัมบูรณ์ระหว่างฐานนิยมกับ มัธยฐาน (Mode-Median) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) ผลการวิจัยพบว่า

ลำดับขั้นการสอนวิทยาศาสตร์ที่ส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์ของผู้เรียนอาศัยการนำเอาวิธีการทางวิทยาศาสตร์ (Scientific Method) มากำหนดเป็นลำดับขั้นการสอนประกอบด้วย 3 ขั้นตอนใหญ่และแยกได้เป็น 9 ขั้นตอนย่อย คือ 1) ขั้นตอนิปรายก่อนการทดลอง ประกอบด้วย ขั้นตอนย่อยคือ ขั้นระบุปัญหา ขั้นรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับปัญหา และขั้นสมมติฐาน 2) ขั้นตอนทดลอง ประกอบด้วยขั้นตอนย่อยคือ ขั้นออกแบบการทดลอง ขั้นปฏิบัติการทดลอง และขั้นบันทึกผลการทดลอง 3) ขั้นตอนิปรายหลังการทดลอง ประกอบด้วยขั้นตอนย่อยคือ ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล ขั้นสรุปผล

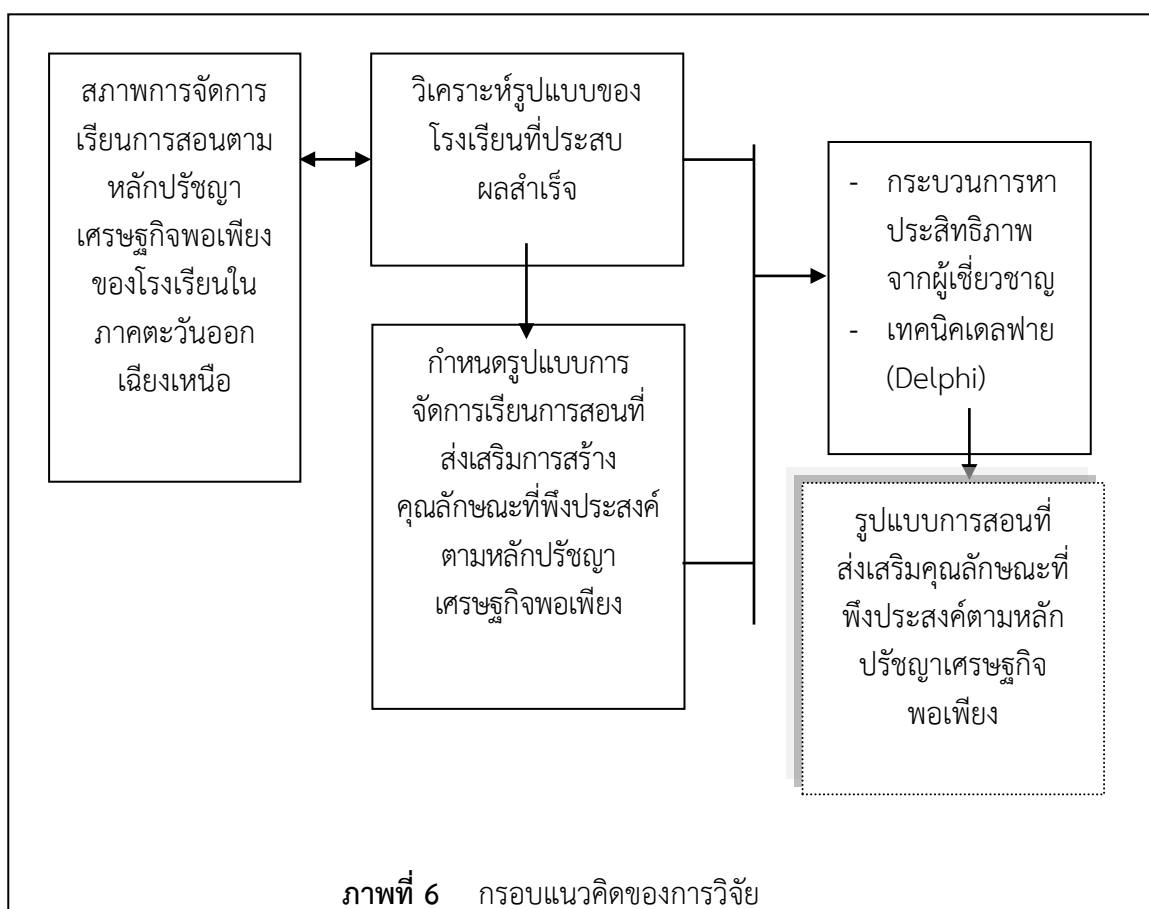
การทดลอง และขั้นประเมินผล ในแต่ละขั้นตอนการสอนควรใช้กิจกรรมกลุ่มให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน โดยครูกระตุ้นให้เกิดการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น หรือโต้แย้งกันด้วยเหตุผลและภาษาที่สุภาพ ให้ผู้เรียนมีการวางแผนการเรียนรู้ร่วมกัน ทำงานเป็นทีมโดยกำหนดบทบาทของทุกคนอย่างเสมอภาค รวมทั้งการกระตุ้นให้ผู้เรียนร่วมมือช่วยเหลือกันระหว่างเรียน กิจกรรมการเรียนรู้ลักษณะนี้จะเป็นการฝึกฝนให้ผู้เรียนมีความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) คือ การตระหนักรู้ในอารมณ์ความรู้สึกหรือความสามารถของตนเอง การควบคุมตนเองให้มีอารมณ์มั่นคงและมีเหตุผล การสร้างแรงจูงใจให้ตนเอง มีความอดทนต่อการรอคอยและความเพียรพยายามที่จะทำสิ่งใดๆ ให้สำเร็จ รวมไปถึงการเข้าใจอารมณ์ ความรู้สึก หรือความต้องการของผู้อื่น และการมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน

ระบบสังคม (Social System) ที่ส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์ของผู้เรียนในการสอนควรกำหนดบทบาทของครูและผู้เรียนให้ชัดเจน โดยบทบาทครูแบ่งออกได้เป็น 5 บทบาท คือ 1) ผู้อำนวยการในการเรียนรู้ 2) ผู้ช่วยเหลือให้คำแนะนำ 3) ผู้สนับสนุนส่งเสริมการเรียนรู้ 4) ผู้ร่วมทำกิจกรรม และ 5) ผู้กำกับติดตามการเรียนรู้ หลักการตอบสนอง (Principle of Reaction) ที่ส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์ของผู้เรียนครูควรมีการตอบสนองต่อผู้เรียนทางบวกและควรหลีกเลี่ยงการตอบสนองทางลบส่วนระบบสนับสนุน (Support System) ที่ส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์ของผู้เรียนมีอยู่ด้วยกัน 4 ระบบย่อย คือ 1) การใช้สื่ออุปกรณ์ 2) แหล่งข้อมูลการเรียนรู้ 3) ระบบการวัดประเมินผล และ 4) การจัดสภาพห้องเรียนที่เอื้อต่อการส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์ของผู้เรียน

5. กรอบแนวคิดของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทบทวนเอกสารและผลงานที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการสอน หลักปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง และพระราชบัญญัติการศึกษาที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ รวมทั้งนโยบายของรัฐบาลที่มุ่งเน้นการพัฒนาในระดับพื้นฐานเพื่อความยั่งยืน คณะผู้วิจัยจึงได้กำหนดกรอบแนวคิดเพื่อให้ได้คำตอบที่อยู่ในประเด็นดังนี้

กรอบแนวคิด

ภาพที่ 6 กรอบแนวคิดของการวิจัย